

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมวัดหัตถสารเกษตร
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1 ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวม เอกสารและงานวิจัยที่
เกี่ยวข้องตามลำดับดังนี้

1. แนวคิดในการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม
 - 1.1 ความหมายของคุณธรรมและจริยธรรม
 - 1.2 องค์ประกอบของคุณธรรมและจริยธรรม
 - 1.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรม
 - 1.4 แนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์
 - 2.1 ความหมายของคุณลักษณะที่พึงประสงค์
 - 2.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทย
 - 2.3 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน
3. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมวัดหัตถสารเกษตร
 - 3.1 การเป็นคนดี
 - 3.2 ความมีวินัย
 - 3.3 การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้
 - 3.4 การมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตดี ปลอดภัยจากสิ่งเสพติดให้โทษ
4. สภาพการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมัธยมวัดหัตถสารเกษตร
 - 4.1 ประวัติความเป็นมาของโรงเรียนมัธยมวัดหัตถสารเกษตร
 - 4.2 วิสัยทัศน์และเป้าหมายของโรงเรียนมัธยมวัดหัตถสารเกษตร
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

แนวคิดในการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม

1. ความหมายของคุณธรรมจริยธรรม

นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมไว้หลากหลายความหมาย ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอดังต่อไปนี้

1.1 ความหมายของคุณธรรม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีพระราชดำรัสคุณธรรม 4 ประการ ในพระราชพิธีสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี พุทธศักราช 2525 “คุณธรรมที่ทุกคนควรที่จะศึกษามีอยู่ 4 ประการ ประการแรก คือ การรักษาความสัตย์ความจริงใจต่อตนเองที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม ประการที่สอง ข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเอง ให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัตย์ความดีนั้น ประการที่สาม คือ ความอดทน อดกลั้น และอดออมที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัตย์สุจริตไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด ประการที่สี่ คือ การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริตและรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง คุณธรรมสี่ประการถ้าแต่ละคนพยายามปลูกฝังและบำรุงให้เจริญงอกงามขึ้นโดยทั่วกันแล้ว จะช่วยให้ประเทศชาติบังเกิดความสุข ความร่มเย็นและมีโอกาสที่จะปรับปรุงพัฒนาให้มั่นคงต่อไป”

ทิสนา แคมมณี (2542 :1-33) ได้ประมวลทฤษฎี หลักการ แนวคิดที่ใช้ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม โดยนัยความหมายของคุณธรรม ในความหมายของคุณลักษณะหรือสภาวะของมนุษย์ที่เป็นไปในทางถูกต้อง ดีงาม ซึ่งเป็นภาวธรรมอยู่ในจิตใจ ส่วนจริยธรรมเป็นการแสดงออกทางการประพฤติปฏิบัติ ซึ่งสะท้อนคุณธรรมภายในให้เห็นเป็นรูปธรรม สำหรับค่านิยมนั้น เป็นหลักการ แนวคิด หรือความเชื่อที่บุคคลยึดถือเป็นคุณค่าหรือแนวทางในการตัดสินใจและการดำรงชีวิต หากค่านิยมที่แต่ละบุคคลยึดถือเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตตรงกันเป็นจำนวนมาก สิ่งนั้นกลายเป็นค่านิยมของสังคมไป คำว่า การพัฒนา หมายถึง การสร้าง การทำให้ดีขึ้น สมบูรณ์ขึ้น หรือกระทำให้เป็นไปตามจุดหมายที่กำหนด การพัฒนาสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น สามารถทำได้หลายวิธี การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ก็ย่อมมีวิธีที่หลากหลาย

วสิน อินทสระ (2541: 106-107) ให้ความหมายของคุณธรรม ตามหลักจริยศาสตร์ไว้ว่า คุณธรรม คือ อุปนิสัยอันดีงามซึ่งสั่งสมอยู่ในดวงจิต อุปนิสัยนี้ได้มาจากความพยายามและความประพฤติติดต่อกันมาเป็นเวลานาน พร้อมอธิบายและได้ให้ความหมายอันสั้นว่า คุณธรรมคือ ความกล้าเสียแห่งอุปนิสัย นอกจากนี้ยังได้อธิบายถึงความหมายที่นักปราชญ์ทั้งหลายได้ให้ไว้ เช่น โสเครตีส คุณธรรม หมายถึง ความรู้หรือปัญญา พร้อมทั้งนิสัย ถึงกับเน้นว่า คุณธรรม

ถึงกับเน้นว่า คุณธรรมคือความรู้ เพลโตเห็นด้วยว่า คุณธรรมคือความรู้และนิสย เอมมานูเอลคานท์ เห็นว่า คุณธรรมคือการควบคุมแรงกระตุ้นต่างๆ และความทะยานอยากได้ด้วยเหตุผล

กิริติ บุญเจือ. (2536 : 13, อ้างถึงใน กนกวรรณ พินัยม. 2547 :9) ได้ให้ความหมายว่า “คุณธรรม เป็นคุณสมบัติของบุคคล ซึ่งทำให้ผู้มีคุณธรรมรู้จักแสวงหาคุณงามความดี และทำให้เขาได้บรรลุถึงจุดหมายหมายอันดีเลิศ ทั้งในด้าน ความประพฤติทั่วไปหรือขอบเขตที่จำกัด แห่งความประพฤติ

ศิริพร ยอดกมลศาสตร์ (2546:29) ให้ความหมายของคุณธรรมว่าคือการกระทำ คุณงามความดี โดยเฉพาะการทำคุณงามความดีให้แก่ส่วนรวม สังคมและประเทศชาติ

นลิน เรืองบุตร (2542 : 32-33) ให้ความหมายของคุณธรรมว่า เป็นความดีเลิศ เฉพาะอย่างในเรื่องเกี่ยวกับศีลธรรม เช่น ความยุติธรรม ความกรุณา

เบอร์ก (1978 : 69 อ้างถึงใน นลิน เรืองบุตร. 2542 : 32-33) กล่าวในเชิงเปรียบเทียบ คุณธรรมและความชั่ว (Vice) ว่าเป็นความเคลื่อนไหว และการปฏิบัติ ซึ่งเกี่ยวข้องกับสิ่งดีและสิ่งเลว เป็นเครื่องชี้คุณธรรมและความชั่ว โดยการได้เกี่ยวข้องในทางดีที่จะทำสิ่งต่าง ๆ และการได้รับสิ่งที่ไม่ดีต่าง ๆ สำหรับคุณธรรมตามแนวคิดของนักบุญออกัสติน กล่าวว่า คุณธรรมเป็นคุณภาพฝ่ายดี ทางจิตใจ ซึ่งบุคคลใช้ในการดำรงชีวิตอย่างถูกต้อง และเป็นการทำงานของพระเจ้าในตัวของเรา และกล่าวถึงความหมายของคุณธรรมตามแนวคิดของนักบุญโทมัส อควินัส ว่าคุณธรรมของมนุษย์เป็นนิสัยที่ดีที่จะทำให้พลังของเรามีสติ รู้สึกผิดชอบชั่วดีของคนสมบูรณ์ขึ้น และเบนให้เข้าไปสู่ทางที่ดี และได้ใช้พลังของเขาอย่างสมบูรณ์

จากการประชุมเสวนาโดยศูนย์คุณธรรม (2548 : 6) เรื่อง “ การวิจัยเพื่อพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย ” คุณธรรมหมายถึงกรอบความประพฤติ ความคิดที่สังคมหรือบุคคลมีความคิดเห็นร่วมกันว่าเป็นสิ่งดีมีประโยชน์มากกว่าโทษ ส่วนคำว่าจริยธรรม หมายถึง การปฏิบัติ การทำดี ละเว้นความชั่ว อันเป็นผลมาจากการคิดดี และตามหลักจิตวิทยาคำว่า จริยธรรม ตรงกับคำว่า morality มิใช่ ethic

จากความหมายของคุณธรรมที่นักการศึกษาได้กล่าวมาแล้วข้างต้น พอสรุปได้ว่าคุณธรรมหมายถึง คุณงามความดีที่มนุษย์ประพฤติปฏิบัติจนเป็นนิสัย ทั้งกาย วาจาและใจเป็นแนวทางในการประพฤติและปฏิบัติตน เพื่อให้เกิดความดี ความถูกต้อง มีพฤติกรรมที่ทุกสังคมยอมรับ ตัดสินตาม กฎเกณฑ์ได้ว่าถูก หรือผิด ควรกระทำ หรือไม่ควรทำ

1.2 ความหมายจริยธรรม

พระธรรมปิฎก (อ้างถึงใน นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2551 :5) ให้คำอธิบายคำว่า จริยธรรมว่าเป็นคำที่บัญญัติขึ้นใหม่มาจาก จริย + ธรรม หากแปลความหมายในเชิงนามธรรม แปลว่า ประพฤติ

ดำเนินชีวิต ครอบงำชีวิตหรือความเป็นอยู่ ดังนั้นคำว่าจริยธรรม จึงแปลว่า ธรรมคือจริยหรือหลักแห่งจริยะ หรือหลักแห่งความประพฤติ การดำเนินชีวิต การครองชีวิต

Webster's Ninth New Collegiate Dictionary (1991, อ้างถึงใน นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2551 : 5-6) ได้ให้ความหมายคำว่าจริยธรรมว่าหมายถึง ความประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องตามมาตรฐานของความถูกต้องความดีงามและมีความหมายเหมือนกับคำว่า ethics หมายถึง หลักจริยธรรมหรือค่านิยมที่เกี่ยวกับหน้าที่ที่บุคคล หรือกลุ่มบุคคลต้องประพฤติปฏิบัติ

เอกสารรายงานการประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับจริยธรรมของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2541:59) รวบรวมความหมายของคำว่า จริยธรรม ที่กำหนดโดยผู้ทรงคุณวุฒิของไทย เป็นจำนวนมากมา ความหมายต่างๆที่ได้ให้ไว้มีความหมายแตกต่างกันมากพอสมควร และส่วนใหญ่จะตรงกับความหมายใดความหมายหนึ่ง ดังต่อไปนี้

1. คุณธรรม หมายถึง หลักเกณฑ์หรือกฎเกณฑ์ในการตัดสินความถูกผิด ดี ชั่ว และควร ไม่ควรทำของพฤติกรรม

2. จริยธรรม หมายถึง แนวทางในการปฏิบัติ ตามความหมายที่สองนี้ จริยธรรมเป็นแนวทางและถ้าหากจะกำหนดต่อไปว่า แนวทางที่กล่าวนี้หมายถึงแนวทางที่ดีที่ถูก และที่ควรทำก็จะมีนัยตามความหมายแรก กล่าวคือ พฤติกรรมใดอยู่ในแนวทางดังกล่าวก็จะเป็นพฤติกรรมที่ดีที่ถูกและที่ควรทำ ส่วน พฤติกรรมที่อยู่นอกแนวทางนี้ ก็จะเป็นพฤติกรรมที่ไม่ดี ไม่ถูกและไม่ควรทำในทัศนะของนักจิตวิทยา ดวงเดือน พันธุสิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉิม กล่าวว่า จริยธรรม (morality) หมายถึง ลักษณะทางสังคมหมายถึงลักษณะของมนุษย์และมีขอบเขตรวมถึงพฤติกรรมทางสังคมประเภทต่างๆ ด้วยลักษณะและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมจะมีคุณสมบัติประเภทใดประเภทหนึ่งในสองประเภท คือ เป็นลักษณะที่สังคมต้องการให้ มีอยู่ในสมาชิกในสังคมนั้น คือ เป็นพฤติกรรมที่สังคมชมชอบ ให้การสนับสนุน และผู้กระทำส่วนมากเกิดความพอใจว่าการกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม ส่วนอีกประการหนึ่ง คือลักษณะที่สังคมไม่ต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกในสังคม เป็นการกระทำที่สังคมลงโทษ หรือพยายามกำจัดและกระทำพฤติกรรมนั้น ส่วนมากรู้สึกว่าเป็นสิ่งไม่ถูกต้อง ไม่สมควร ฉะนั้นผู้ที่มีจริยธรรมสูง คือผู้ที่ มีลักษณะและพฤติกรรมประเภทแรกมาก และประเภทหลังน้อย

โคลเบอร์ก (Kohlberg. 1978 : 58, อ้างถึงใน นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2551:9) กล่าวถึงจริยธรรมว่า เป็นความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เป็นกฎเกณฑ์และมาตรฐานของการประพฤติปฏิบัติในสังคม ซึ่งบุคคลจะพัฒนาขึ้นจนกระทั่งมีพฤติกรรมเป็นของตนเอง ผลของการทำพฤติกรรมอันนั้นจะเป็นเครื่องตัดสินว่าการกระทำนั้นผิดหรือถูกโดยสังคมจะเป็นตัวตัดสิน

เพียเจต์ (Piaget. 1977 : 47, อ้างถึงใน นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2551 : 9) กล่าวว่า จริยธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์แสวงหาจากกฎต่าง ๆ และตั้งขึ้นเป็นแนวทางของสังคมหรือพฤติกรรมระหว่างบุคคล

จากความหมายจริยธรรมดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า จริยธรรมคือ ลักษณะหรือการประพฤติปฏิบัติตนในสิ่งที่ดีงามของมนุษย์ ที่ควรปฏิบัติ ซึ่งอยู่ภายใต้กรอบกฎเกณฑ์ของสังคมที่ถูกต้องและยอมรับตามมาตรฐานที่สังคมต้องการ

คำว่า คุณธรรม หมายถึง คุณลักษณะ สภาวะหรือสภาพของคุณดีงามความดีที่เป็นไปในทางถูกต้อง ดีงาม ทำให้เกิดความชื่นชม ยินดี มีจิตใจที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความสุขความยินดี ส่วนคำว่า จริยธรรม หมายถึง การแสดงออกทางการประพฤติปฏิบัติของบุคคลในลักษณะที่ดีงามถูกต้อง เหมาะสมโดยสอดคล้องกับกฎเกณฑ์และมาตรฐานของการประพฤติปฏิบัติในทางสังคมซึ่งบุคคลใช้ในการแยกการกระทำที่ถูกต้องออกจากการกระทำผิด

ดังนั้นเมื่อนำคำว่าคุณธรรมและจริยธรรม มาเชื่อมโยงเข้าด้วยกันเป็นคำว่า คุณธรรมจริยธรรม จึงหมายถึงคุณลักษณะ สภาวะ หรือสภาพของคุณงามความดีที่บุคคลมีอยู่ และแสดงออกทางการประพฤติปฏิบัติในลักษณะที่ดีงาม ถูกต้องเหมาะสม โดยสอดคล้องกับกฎเกณฑ์และมาตรฐานของการประพฤติปฏิบัติในทางสังคม

2. องค์ประกอบของคุณธรรม จริยธรรม

จริยธรรมและคุณธรรม มีความหมายใกล้เคียงกันมาก ดังนั้น จึงมีผู้ใช้คำสองคำนี้ไปด้วยกัน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2539 : 27) คำว่า คุณธรรมจริยธรรมจึงขอเสนอในลักษณะร่วมกัน ดังต่อไปนี้

กรมวิชาการ (2541 :119) สรุปว่า จริยธรรมของบุคคลมีองค์ประกอบ 3 ประการคือ

1. ด้านความรู้ (moral reasoning) คือความเข้าใจในเหตุผลของความถูกต้องดีงาม สามารถตัดสินใจแยกความถูกต้องออกจากความไม่ถูกต้องได้ด้วยความคิด
2. ด้านอารมณ์ความรู้สึก (moral attitude and belief) คือความพึงพอใจ ศรัทธา เลื่อมใส ความนิยมยินดีที่รับจริยธรรมมาเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตน
3. ด้านพฤติกรรม (moral conduct) คือการกระทำหรือการแสดงออกของบุคคลในสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งเชื่อว่าจะเกิดจากอิทธิพลของทั้งสององค์ประกอบข้างต้น

ประภาศรี สีหอำไพ (2540 : 25, อ้างถึงใน นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2551:9) เสนอพื้นฐานการจัดการศึกษาด้านจริยธรรมที่สำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1. หลักจริยธรรม (moral principles)

1.1 อัตวินิจ (self) เป็นการวิเคราะห์ที่ได้จากตนเองมองเห็นมาตรการและวิธีการที่จะดำเนินชีวิตในแนวทางที่ถูกต้อง การกล่อมเกลาจัดเกล้าพื้นฐานของจิตใจให้มั่นคงในคุณธรรมเป็นคนดีมีประโยชน์ต่อสังคม ความมีหิริโอตตัปปะ

1.2 การแลกเปลี่ยน (exchange) รู้จักการให้ คนเราถ้ารู้จักการให้แลกเปลี่ยนกัน ไม่เอาเปรียบกัน เติมสิ่งที่บุคคลขาดตกบกพร่องให้สมบูรณ์ ความขาดแคลนยากไร้เดือดร้อนลำเค็ญก็จะลดน้อยลง การแลกเปลี่ยนกันจะทำให้มีสภาพที่สมบูรณ์

1.3 สัมพันธภาพ (relationship) ความสัมพันธ์ที่ผูกพันกันโดยทางเครือญาติการติดต่อคุ้นเคยกันหรือโดยกิจกรรมทางสังคม ทำให้แนวความคิดขยายขอบเขตกว้างออกจากตนเองเพื่อแผ่ไปยังผู้อื่น

1.4 ระบบสังคม (social system) ค่านิยมที่วิเคราะห์ความถูกผิดชั่วดีจนเป็นหลักการกฎเกณฑ์กำหนดแนวศีลธรรมให้ยึดถือปฏิบัติ ถ้าถึงระดับเข้มข้นก็จะเป็นลัทธิศาสนามีศาสดาเป็นผู้ชี้นำวางแนวทางการประพฤติ ก่อตัวเป็นกลุ่มสังคมใหญ่ ได้แก่ ชาติ อารยธรรม วัฒนธรรม อันเป็นวิถีทางในการดำรงชีวิตของสังคม

1.5 การบำเพ็ญประโยชน์และพันธสัญญาประชาคม (utility and social contract) เป็นการปฏิบัติตามระเบียบ ก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีงามของประชาชาติ มีความสัมพันธ์เป็นมิตรไมตรี ต่างแสดงความสามารถตามบทบาทของตน ใช้สิทธิและหน้าที่ทำให้เกิดความสงบสุขและสามัคคี สามารถควบคุมการรุกรานล่วงล้ำอธิปไตยโดยมิชอบได้

1.6 สากลธรรม (universal) หลักมโนธรรมสากลที่ครอบคลุมได้ทั้งโลก เป็นข้อยืนยันคุณงามความดีของทุกศาสนาว่าล้วนมุ่งวางแนวทางให้สังคม หรือศาสนิกชนของตน บำเพ็ญตนอยู่ในคุณงามความดีตามที่ได้สร้างสรรค์หลักธรรมไว้ มีการกล่อมเกลาจัดเกล้าให้ศรัทธาแน่วแน่ในการบำเพ็ญตนถึงเป้าหมายของความเชื่อสูงสุดที่ยึดมั่น ซึ่งล้วนเป็นสัจดีหรือหนทางที่ดีงาม หลักจริยธรรมที่ขยายขอบเขตจากจุดเล็กสุด คือ เฉพาะตน ไปจนถึงสากลโลก

2. การอธิบายค่านิยมหรือวิธีการกระจำนียม (value classification)

2.1 การเลือกคุณค่า (choosing) การดำเนินชีวิตมีวิถีทางที่ให้เลือกมากมาย ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ เหตุการณ์ ความเหมาะสมที่จะเลือกกระทำหรือละเว้นการกระทำในสิ่งใด

2.2 การกำหนดคุณค่า (prizing) การกำหนดน้ำหนักซึ่งดูว่า ควรจะเลือกสิ่งใดควรกระทำเรียงลำดับจากมากลงมาหาน้อย สิ่งใดที่ประสงค์หรือต้องการเลือกมากที่สุดจึงยึดถือในสิ่งนั้นการดีค่านั้นขึ้นอยู่กับผู้กำหนดของสิ่งหนึ่งอาจมีค่าต่อคนหนึ่งมากกว่าผู้อื่น การกำหนดคุณธรรมจึงต้องเป็นสากล จึงจะเกิดความเข้าใจในแนวทางเดียวกัน

2.3 การปฏิบัติตามคุณค่า (acting) กรรม คือ การกระทำจากสิ่งที่เลือกแล้วกำหนดไว้แล้ว ว่าดีที่สุด บุคคลพึงปฏิบัติตามและอธิบายค่านิยมที่ตนยอมรับปฏิบัติให้ได้ ถ้าเป็นสังคมที่กว้างขวางขึ้นควรมีระบบระเบียบเป็นกฎเกณฑ์ให้ชัดเจน

3. องค์ประกอบของจริยธรรม (moral element) จริยธรรมเป็นเครื่องกำหนดหลักปฏิบัติในการดำรงชีวิต เป็นแนวทางในการอยู่ร่วมกันอย่างสงบเรียบร้อย ประกอบด้วยองค์ประกอบดังต่อไปนี้

3.1 ระเบียบวินัย (discipline) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่ง การหย่อนระเบียบวินัยทำให้เกิดการละเมิดสิทธิและหน้าที่ตามบทบาทของแต่ละบุคคล

3.2 สังคม (society) การรวมกลุ่มกันประกอบกิจกรรมอย่างมีระเบียบแบบแผน ก่อให้เกิดขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม มีวัฒนธรรมอันเป็นความมีระเบียบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดีของประชาชน

3.3 อิสระเสรี (autonomy) ความมีสำนึกในมโนธรรมที่พัฒนาเป็นลำดับ ก่อให้เกิดความมีอิสระ สามารถดำรงชีวิตตามสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการศึกษาและประสบการณ์ในชีวิต มีความสุขอยู่ในระเบียบวินัยและสังคมของตน เป็นค่านิยมสูงสุดที่คนได้รับการขัดเกลาแล้ว สามารถบำเพ็ญตนตามเสรีภาพเฉพาะตนได้อย่างอิสระ สามารถปกครองตนเองและชักนำตนเองให้อยู่ในทำนองครองธรรม

3. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรม

3.1 ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory)

ทฤษฎีของนักจิตวิทยาในกลุ่มจิตวิเคราะห์ ฟรอยด์ (กลยา ศรีปาน. 2542 : 13-15) เข้าเชื่อว่าจริยธรรมของคนนั้นอยู่ในคนส่วนที่เรียกว่า คนในคุณธรรม (Super-Ego) ซึ่งเป็นคนที่ได้รับการขัดเกลาจากสังคม โดย ฟรอยด์ แบ่ง “ตน” ของมนุษย์เป็น 3 ระดับ ได้แก่

3.1.1 Id (Primitive Self) ได้แก่ ตนที่อยู่ในจิตใต้สำนึกของมนุษย์เป็นคนที่มนุษย์มีมาพร้อมกำเนิด และเป็นคนที่เป็แหล่งกำเนิดของแรงขับพื้นฐานทั้งหมด

3.1.2 Ego (Present Self) ได้แก่ ตนในจิตใต้สำนึกบางส่วนที่เราอาจรับรู้หรือได้รับรู้บางส่วนในขณะปัจจุบัน

3.1.3 Superego (Self with Ethics) ได้แก่ ตนในจิตใต้สำนึกเป็นส่วนมากอาจมีจิตใต้สำนึกแฝงอยู่บ้าง เป็นคนที่ได้รับการขัดเกลาจากกฎเกณฑ์ของสังคมแล้ว

จากพื้นฐานความเชื่อของ فروยด์ 3 ข้อนี้เอง อาจสรุปได้ว่า จริยธรรมในเด็กตามแนวคิดของ فروยด์ คือ ความละเอียดในพฤติกรรมอันเกิดจากแรงขับ 2 ตัว ได้แก่ แรงขับทางเพศ (Sex Drive) และแรงขับความก้าวร้าว (Aggressive Drive)

ซึ่งทั้ง 2 แรงขับนั้น จะผสมผสานกับการเลียนแบบเอกลักษณ์ของบิดาหรือมารดา (Identification) โดย فروยด์อธิบายว่าการเลียนแบบคือ กระบวนการรับเอาบุคลิกภาพของบุคคลอื่นมาผนวกเข้าเป็นส่วนของบุคลิกภาพของเด็กเอง ซึ่งหมายถึง การที่เด็กจะเลียนแบบบุคลิกภาพของพ่อหรือแม่ ตามอิทธิพลทางบวกหรือลบ จากปมออดิปัส (Oedipus Complex) ซึ่งจะเกิดกับเด็กในตอนต้นชีวิต فروยด์เชื่อว่าการเลียนแบบนั้นมีกระบวนการดังนี้ กระบวนการสร้างจิตในสำนึก (Conscious) ของเด็กนั้นเป็นกระบวนการข้ามวัย (Generation) ซึ่งเกิดจากการถ่ายทอดค่านิยม

3.2 ทฤษฎีของเพียร์เจ (Piaget. 1977 : 52, อ้างถึงใน นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2551 : 7) พบว่าระดับขั้นของจริยธรรมของบุคคลแบ่งเป็น 3 ขั้น คือ

3.2.1 ขั้นก่อนจริยธรรม เป็นขั้นต่ำที่บุคคลยังไม่เกิดความคิดเกี่ยวกับสิ่งใดผิดสิ่งใดถูก สิ่งใดควร สิ่งใดไม่ควร

3.2.2 ขั้นยึดคำสั่ง ในขั้นนี้บุคคลจะเชื่อฟังและยึดถือเอาคำสั่งของผู้ที่มีอายุ มีอำนาจเหนือตนเป็นหลัก

3.2.3 ขั้นยึดหลักแห่งตน ผู้มีจริยธรรมอยู่ในขั้นนี้จะมีลักษณะคล้ายความเกรงกลัวอำนาจจากภายนอก และจะค่อยๆ เกิดหลักภายในจิตใจของตนเองขึ้น

3.3 ทฤษฎีของโคลเบอร์ก (Kohlberg. 1978 : 36, อ้างถึงใน นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2551 : 7) ถือเอาหลักของการตัดสินใจ ใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาทางจริยธรรม เหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงระดับจริยธรรมของตน แบ่งเป็น 3 ระดับ 6 ขั้น ดังนี้

3.3.1 ระดับก่อนเกณฑ์

- 1) ขั้นที่ 1 หลักการหลบหลีกการถูกลงโทษ
- 2) ขั้นที่ 2 หลักการแสวงหารางวัล

3.3.2 ระดับตามเกณฑ์

- 1) ขั้นที่ 3 หลักการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ
- 2) ขั้นที่ 4 หลักการทำตามหน้าที่สังคม

3.3.3 ระดับเหนือหลักเกณฑ์

- 1) ขั้นที่ 5 หลักการทำตามคำมั่นสัญญา
- 2) ขั้นที่ 6 หลักการยึดอุดมคติสากล

3.4 ทฤษฎีของคิทเชเนอร์ (Kitchener. 2000, อ้างถึงใน นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2551 : 8) กล่าวว่าถ้าบุคคลปฏิบัติตามหลัก 5 ประการ จะทำให้สามารถตัดสินใจอย่างมีคุณธรรมได้ หลัก 5 ประการดังกล่าวประกอบด้วย

3.4.1 การเคารพในเสรีภาพ (respect autonomy) บุคคลมีสิทธิในการตัดสินใจในการดำรงชีวิตอย่างมีเสรีตามความคิดและการเลือกกระทำของแต่ละบุคคล ดังนั้นผู้อื่นจึงไม่ควรไปรบกวนความสุข หรือสวัสดิภาพส่วนตัวของคนอื่น

3.4.2 ไม่สร้างความเดือดร้อน (do not harm) บุคคลต้องระมัดระวังการทำความร้ายจิตใจผู้อื่นไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกายหรือจิตใจ

3.4.3 รู้จักสร้างประโยชน์ให้ผู้อื่น (benefit other) บุคคลต้องมีความเสมอภาคในการปฏิบัติต่อผู้อื่น

3.4.4 ความยุติธรรม (be just) บุคคลต้องมีเสมอภาคในการปฏิบัติต่อผู้อื่นโดยเท่าเทียมกันทุกคน และปฏิบัติตามกฎเกณฑ์เดียวกัน

3.4.5 มีความซื่อสัตย์ (be faithful) บุคคลต้องการรักษาความสัตย์ การพ้อผู้อื่นรวมทั้งการบอกกล่าวแต่ข้อเท็จจริง

4. แนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราชานุญาตเผยแพร่ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่ประชาชน โดยคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ความว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนและในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัวระดับชุมชนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณความมีเหตุผลรวมความจำเป็นที่ต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรอบรู้เหมาะสม เพื่อกำหนดชีวิตด้วยความอดทนใช้ความเพียรมีสติปัญญาและความรอบคอบเพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีหลักพิจารณาอยู่ 5 ส่วนดังนี้

ส่วนที่หนึ่ง กรอบแนวคิดเป็นปรัชญาที่แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤต เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

ส่วนที่สอง คุณลักษณะหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

ส่วนที่สาม คำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะพร้อมๆ กัน ดังนี้

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ
2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ
3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

ส่วนที่สี่ เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้นต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ เงื่อนไขความรู้เกี่ยวกับวิชาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ เงื่อนไขคุณธรรมที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

ส่วนที่ห้า แนวทางและผลที่คาดว่าจะได้รับจากการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2548 :9)

กล่าวโดยสรุป ผลการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับทางจิตวิทยา แสดงให้เห็นว่า คุณธรรมจริยธรรม เป็นสิ่งสามารถพัฒนาได้โดยมีขั้นตอนการพัฒนาดังแต่ระดับต้นที่คำนึงถึง

ประโยชน์ตนเอง ยึดตนเองเป็นหลัก ไปจนถึงขั้นสุดท้ายที่มีการคำนึงถึงผลประโยชน์ผู้อื่นและสังคม และปฏิบัติตนตามกรอบมาตรฐานของสังคมสอดคล้องกับหลักศาสนาที่มุ่งเน้นมนุษย์สามารถอยู่ร่วมกัน ดำรงในสังคมได้อย่างมีความเป็นปกติสุข สำหรับแนวคิดในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม นั้นเป็นผลงานของนักปรัชญาทางจริยธรรมในเบื้องต้น ต่อมาเป็นผลงานของนักจิตวิทยา และนักวิชาการทุกสาขา มุ่งเน้นที่การสร้างทัศนคติที่ดีอันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมในทางที่พึงประสงค์ ส่วนผลการศึกษาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงชีวิตและการปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล ระดับครอบครัว ระดับองค์กร ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ในการพัฒนาและการบริหารจัดการให้ดำเนินไปในสายกลางให้เกิดพัฒนาก้าวหน้าทันโลก

แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์

1. ความหมายของคุณลักษณะที่พึงประสงค์

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะ ได้ให้ความหมายหลายแนวทางดังนี้

พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542 (2546 : 2553) ให้ความหมายคุณลักษณะว่า หมายถึง เครื่องหมายหรือสิ่งที่ชี้ให้เห็นความดี หรือลักษณะประจำตัว

สมจันทร พรบุญ (2548 :19) ให้ความหมายว่า คุณลักษณะ เป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นความดีหรือพฤติกรรมที่ปรากฏให้เห็นหรือลักษณะประจำตัวแต่ละคน ซึ่งเป็นการแสดงออกที่สามารถสังเกตและเห็นได้

พรชัย ภาพันท์ (2546 :21) ให้ความหมายว่า คุณลักษณะ หมายถึงสิ่งที่ชี้ให้เห็นความดีหรือลักษณะประจำตัวของบุคคล ซึ่งเป็นพฤติกรรม ลักษณะ ท่าที อุปนิสัย คุณสมบัติ ความรู้ความสามารถ ทักษะและทัศนคติ

Webster's Third New International Dictionary (1986 : 177, อ้างถึงใน สมจันทร พรบุญ. 2548 : 19) ได้ให้ความหมายคุณลักษณะดังนี้

1. ลักษณะนิสัย ลักษณะคุณสมบัติ หรือลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล
2. ลักษณะของรูปร่าง รูปแบบ ปังจัย ซึ่งเป็นลักษณะเด่นแต่ละบุคคล ใช้ในการแบ่งแยก ซึ่งลักษณะเฉพาะของสิ่งของ หรือบุคคลที่สังเกตได้อย่างชัดเจน

พัชร มงคลสินธุ์ (2551:10) สรุปความหมายคำว่า คุณลักษณะว่าหมายถึง ลักษณะเฉพาะของบุคคล ที่แสดงออกที่สามารถสังเกต และเห็นได้ทั้งทางด้านพฤติกรรม และทางด้านแนวคิด ทักษะของบุคคลนั้น ๆ

สรุปได้ว่า คุณลักษณะ เป็นสิ่งที่บุคคลนั้น ๆ แสดงออก อันเป็นลักษณะนิสัยเฉพาะของแต่ละบุคคล ซึ่งอาจเป็นพฤติกรรม ท่าทาง ความรู้ ความสามารถ ทักษะ และทัศนคติ โดยสิ่งเหล่านี้บุคคลจะแสดงออกจนบุคคลอื่นสามารถสังเกตและเห็นได้อย่างชัดเจน

2. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทย

นักวิชาการหน่วยงานต่างๆ เสนอแนวคิดและทัศนคติเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทยไว้หลายประการ ดังนี้

สุมน อมรวิวัฒน์ (2546 : 34, อ้างถึงใน สมพงษ์ จิตระดับ สุอังคะวาทิน. 2547 : 76) กล่าวถึง คุณลักษณะคนไทยในภาพรวมทุกช่วงวัย เกี่ยวกับวิถีการเรียนรู้ของคนไทย ประกอบด้วย

1. สุขภาพทางกายและจิตสมบูรณ์
2. มีความรู้ ฉลาดรู้ และสามารถใช้เครื่องมือแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง
3. ได้รับการฝึกฝนให้สามารถทำภารกิจที่ต้องการได้สำเร็จ
4. ได้ฝึกหัดอบรมกระบวนการคิดจนสามารถคิดได้อย่างถูกต้อง
5. ได้เรียนรู้ซึมซับจากการปฏิบัติจนมีคุณธรรมประจำใจ
6. ดำรงตนและดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่า คุณประโยชน์ต่อส่วนรวม

มันทนา สังฆะภิญญ์ และวราพรธ น้อยสุวรรณ (2543 : 48) กล่าวถึงคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ในอนาคต ซึ่งคุณลักษณะของคนไทยสมัยใหม่ ควรประกอบด้วย คุณลักษณะ 4 ประการ

1. คุณลักษณะด้านปัญญา ได้แก่

- 1.1 เป็นผู้รู้จักเหตุและผลมีวิจารณญาณในการแยกแยะความผิดชอบชั่วดี คุณและโทษ
- 1.2 รู้จักสิ่งที่ควรทำและไม่ควรทำบนพื้นฐานของความเป็นจริง
- 1.3 รู้จักแก้ปัญหาได้อย่างชาญฉลาดปราศจากอคติ
- 1.4 รู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและหลากหลาย
- 1.5 รู้จักคุณค่าภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย
- 1.6 รู้จักการเลือกรับวิทยาการและวัฒนธรรมภายนอก ท่ามกลางความสับสนวุ่นวาย

และสภาพการแข่งขันของสังคมไทย

2. คุณลักษณะด้านจิตใจ ได้แก่

- 2.1 การมีความละเอียดต่อการกระทำผิด
- 2.2 ประพฤติปฏิบัติในระบอบของความถูกต้องดีงาม
- 2.3 มีความสมาธิและความอดทนหนักแน่น
3. คุณลักษณะด้านสังคม ได้แก่
 - 3.1 ช่วยเหลือเกื้อกูลประโยชน์ต่อการและกันโดยไม่เห็นแก่ตัว
 - 3.2 ตระหนักและปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่
 - 3.3 รับผิดชอบต่อผู้อื่น สังคมและมวลมนุษยชาติ
 - 3.4 การแก้ปัญหาโดยสันติวิธี
 - 3.5 เคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่นตามระบอบประชาธิปไตย

‘ 3.6 มีจิตสำนึก รู้จักใช้อำนาจและเสริมสร้างทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 3.7 มีจิตสำนึกมุ่งมั่นที่จะพัฒนาและมีความพร้อมที่จะช่วยเหลือที่จะร่วมมือกันอย่างสร้างสรรค์ในสังคมให้มีสันติสุข

4. คุณลักษณะด้านร่างกาย ได้แก่

- 4.1 รู้จักรักษาสุขภาพอนามัยทั้งของตนเอง และสมาชิกในครอบครัวได้อย่างเหมาะสม
- 4.2 มีความสามารถและทักษะในการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับสมรรถภาพและศักยภาพของบุคคล

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546 : 110-111) ศึกษาสังเคราะห์และวิเคราะห์แนวคิดคุณลักษณะคนไทยที่พึงประสงค์ โดยเน้นไปที่กลุ่มเด็กและเยาวชนอายุ 0-20 ปี ครอบคลุม 5 มิติดังนี้

1. มิติด้านร่างกาย คือ ผู้ที่มีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง มีการพัฒนาการในด้านร่างกายและสติปัญญาอย่างสมบูรณ์ตามเกณฑ์ในแต่ละช่วงวัย
2. มิติด้านจิตใจ คือ ผู้ที่รู้จักและเข้าใจรู้จักตนเอง เข้าใจความรู้สึกผู้อื่น เข้าใจสถานการณ์ การเปลี่ยนแปลงและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ได้รอบตัวได้เป็นอย่างดี
3. มิติด้านความรู้ คือ เป็นผู้ที่สามารถรู้ลึกในแก่นสาระของวิชา สามารถรู้รอบตัวในเชิงสหวิทยาการและเป็นผู้ที่สามารถรู้ได้ไกล โดยสามารถคาดการณ์เกี่ยวกับอนาคตที่จะมาถึงได้
4. มิติด้านความสามารถ คือ ผู้ที่มีทักษะด้านการคิด ทักษะด้านการสื่อสาร ทักษะด้านการต่างประเทศ ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะทางสังคม ทักษะการอาชีพ ทักษะทางสุนทรียะ และทักษะการจัดการที่ดี

5. มิติด้านลักษณะชีวิต คือ เป็นผู้ที่มิถลักษณะชีวิตแห่งความขยัน อดทน ทุ่มเทการทำงานหนัก มีระเบียบวินัย มีความซื่อสัตย์ มีวิสัยทัศน์ ทำงานทุกอย่างอย่างดีเลิศ มีจิตสำนึกประชาธิปไตย เห็นคุณค่าลักษณะความเป็นไทย มีจิตสำนึกต่อผู้อื่นและส่วนรวม รวมทั้งมีลักษณะชีวิตแห่งการประหยัคคอดอม

สมพงษ์ จิตระดับ สุอังคะวาทิน (2547 : 77-78) ได้เสนอคุณลักษณะของเด็กไทยที่พึงประสงค์ไว้ดังนี้

1. มีความมั่นใจในตนเองแบบสากล แต่อ่อนน้อมถ่อมตนแบบวัฒนธรรมไทย
 2. มีความสามารถในการใช้ทักษะภาษาอังกฤษ คอมพิวเตอร์ และวัฒนธรรมที่หลากหลาย (Global Literacy)
 3. รู้จักสิทธิหน้าที่ และมีความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกสาธารณะในการเมืองระบอบประชาธิปไตย
 4. ดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง รู้จักพึ่งพาตนเอง มีแนวทางมัชฌิมาปฏิปทาเป็นวิถีที่เรียบง่าย ตามแนวพระพุทธศาสนา
 5. มีความสามารถเป็นผู้ประกอบการ ในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมได้
 6. มีทักษะการจัดการและการบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 7. รู้จักคุณค่าของตนเอง ยอมรับความแตกต่างแห่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน และเกิดประโยชน์สุขแก่ทุกฝ่าย
 8. เป็นคนเก่งคนดีและมีความสุข รู้จักปรับตนเองในกระแสโลกาภิวัตน์ได้อย่างสมดุลแบบยล และรู้เท่าทัน
 9. มีทักษะในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้น มีภูมิด้านทานของจิตใจที่เข้มแข็ง จนสามารถปฏิเสธภัยอันตรายต่างๆ ที่กระตุ้นชั่ววูให้หลงผิดได้
 10. มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย การดำรงรักษา ถักทอสานต่อวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองได้
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2546 : 25, อ้างถึงใน พัทธี มงคลสินธุ์. 2551 : 13) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการสอนให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนี้
1. รู้จักและเข้าใจตนเองอย่างดีพอในสภาพอารมณ์ ร่างกาย และสติปัญญา
 2. รู้จักและเข้าใจสภาพสิ่งแวดล้อมรอบกายอย่างถูกต้องตรงความจริง ไม่ตกอยู่ในอิทธิพลของการโฆษณาชวนเชื่อของใคร
 3. รู้จักและเข้าใจสภาพบ้านเมืองอย่างแท้จริง มองเห็นปัญหาอย่างแจ่มแจ้ง เข้าใจถึงสาเหตุที่มาและผลกระทบต่องสิ่งต่าง ๆ

4. สามารถและมีทักษะในการเผชิญกับเหตุการณ์อย่างมีสติปัญญา และคุณธรรมพาสังคมไปได้อย่างเหมาะสม ก้าวหน้าและเป็นธรรม

5. มีสมรรถภาพในการปรับปรุงตนต่อสิ่งแวดล้อม และสังคม ไปสู่สิ่งที่ดียิ่งขึ้นและจริงขึ้น สอดคล้องกับของเดิมและของใหม่

6. มีทักษะของเหตุผลอันควร แก่การบำเพ็ญตนในสังคมที่เปลี่ยนแปลง

จากการศึกษาแนวคิดของนักวิชาการหลายท่าน สามารถสรุปคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทยได้ว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทย ต้องเป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์ทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา

3. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน

3.1 มาตรฐานการศึกษาของชาติ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทยไว้ เพื่อให้เป็นไปตามอุดมการณ์และหลักการในการจัดการศึกษาของชาติจึงได้กำหนดมาตรฐานและตัวบ่งชี้ไว้ 3 มาตรฐานและ 11 ตัวบ่งชี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2546 :1-3) ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 คุณลักษณะคนไทยที่พึงประสงค์ทั้งในฐานะพลเมืองไทยและพลเมืองโลก มีเป้าหมายให้ “คนเก่ง คนดี และมีความสุข ” คุณลักษณะคนไทยที่พึงประสงค์ตาม มาตรฐานที่ 1 มีตัวบ่งชี้ ดังนี้

1. กำลังกาย กำลังใจที่สมบูรณ์คนไทยมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีพัฒนาการด้านร่างกายและจิตใจ เจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์ตามเกณฑ์การพัฒนา ในแต่ละวัย

2. ความรู้และทักษะที่จำเป็นและเพียงพอในการดำรงชีวิตและการพัฒนาสังคม

2.1 คนไทยได้เรียนรู้เต็มตามศักยภาพของตนเอง

2.2 คนไทยมีงานทำและนำความรู้ไปใช้ในการสร้างงานและสร้างประโยชน์ให้สังคม

3. ทักษะการเรียนรู้และปรับตัว

3.1 คนไทยสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ รู้ทันโลก รวมทั้งมีความสามารถในการใช้แหล่งเรียนรู้และสื่อต่าง ๆ เพื่อพัฒนาตนเองและสังคม

3.2 คนไทยสามารถปรับตัวได้ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างดี

4. ทักษะทางสังคม

4.1 คนไทยเข้าใจ และเคารพในธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและสังคม มีทักษะและความสามารถที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข

4.2 คนไทยมีความรับผิดชอบ เข้าใจ ยอมรับ และตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรมที่แตกต่าง สามารถแก้ปัญหาในฐานะสมาชิกของสังคมไทย และสังคมโลกโดยสันติวิธี

5. คุณธรรม จิตสาธารณะและจิตสำนึก ในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก

5.1 คนไทยดำเนินชีวิตโดยกายสุจริต วาจสุจริต และมโนสุจริต

5.2 คนไทยมีความรับผิดชอบทางศีลธรรมและสังคม มีจิตสำนึกในเกียรติภูมิของความเป็นไทย และปฏิบัติตามระบอบประชาธิปไตย เป็นสมาชิกที่ดี เป็นอาสาสมัคร เพื่อชุมชนและสังคม ในฐานะพลเมืองไทยและพลเมือง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545 : 2) ได้วิเคราะห์จุดมุ่งหมายของการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยเฉพาะมาตรา 6 ประกอบกับมาตราอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและในที่สุดก็ได้ข้อความที่เรียบง่าย กระชับ สื่อความให้เข้าใจตรงกัน และตรงกับเจตนารมณ์ของกฎหมายคือ ผู้เรียนต้องเป็นคนเก่ง หมายถึง สมรรถนะหรือความสามารถในระดับสูงของบุคคลในด้านการรับรู้ การเข้าใจและจดจำ การวิเคราะห์สังเคราะห์ การตัดสินใจ และการแสดงออกด้วยการพูดและการปฏิบัติ

กรมวิชาการ (2541:14-16) กล่าวว่า เป็นคนเก่ง หมายถึง เก่งในการเรียนรู้ที่จะเรียนรู้ด้วยตัวเองและเรียนรู้ที่จะทำงาน และอยู่ร่วมกับผู้อื่น

1. การเรียนรู้ที่จะเรียนรู้ด้วยตัวเอง โดยการพัฒนาทักษะการคิด (วิเคราะห์ สังเคราะห์ จำแนก จัดลำดับความสำคัญ) และทักษะการแก้ปัญหา พฤติกรรมบ่งชี้ ประกอบด้วย รู้แหล่งข้อมูล และวิธีการแสวงหาความรู้ที่หลากหลาย สามารถรวบรวมข้อมูล สามารถสรุปความแปลความข้อมูล สามารถนำข้อมูลไปใช้ในการกำหนดวิธีแก้ปัญหาได้ สามารถจัดลำดับความสำคัญของเรื่องได้ สามารถกำหนดขั้นตอนในการแก้ปัญหาในรูปของยุทธวิธี สามารถใช้ข้อมูลในการตัดสินใจ และสามารถประยุกต์ใช้และพัฒนาความรู้

2. การเรียนรู้ที่จะทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่น ด้วยการพัฒนาทักษะการจัดการ ทักษะการวิเคราะห์ตนเองและการพัฒนาความเข้าใจและความรู้สึกของผู้อื่น

2.1 ทักษะการจัดการ พฤติกรรมที่บ่งชี้ ประกอบด้วย

2.1.1 ความสามารถในการวางแผน พฤติกรรมที่แสดง ได้แก่ การวิเคราะห์งาน ใช้ข้อมูลในการตัดสินใจ และกำหนดขั้นตอนการทำงาน

2.2.2 ความสามารถในการปฏิบัติงานพฤติกรรมที่แสดง ได้แก่ ประสานงาน ทำงานเป็นระเบียบตามแผน และบริหารเวลาและใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

2.1.3 ความสามารถในการติดตาม ประเมินผลและสรุปรายงาน พฤติกรรมที่แสดง ได้แก่ ติดตามผลงานอย่างเป็นระบบ ประเมินผลและปรับปรุงงาน และสรุปผลงาน

2.1.4 มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการ พฤติกรรมที่แสดงได้แก่ เลือกใช้วิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสม เลือกใช้วิธีการตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม และปรับตัวได้เหมาะสมกับสถานการณ์

2.2 ทักษะการวิเคราะห์ตนเอง พฤติกรรมที่บ่งชี้ ประกอบด้วย

2.2.1 มองเห็นจุดเด่นและจุดด้อยของตนเอง

2.2.2 สามารถรู้และเข้าใจความรู้สึกและอารมณ์ของตนเอง

2.2.3 เห็นคุณค่าและความสำคัญของตนเอง

2.2.4 รู้จักประมาณตน

2.3 การเข้าใจผู้อื่น พฤติกรรมที่บ่งชี้ ได้แก่

2.3.1 รู้จักเห็นอกเห็นใจบุคคลอื่น

2.3.2 มีความไวต่อความรู้สึกของผู้อื่น

2.3.3 รู้จักการรักษาสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น

ดิเรก พรสีมา (2543:30-37) กล่าวว่า คนเก่ง คือ คนที่รู้รอบเป็นคนที่พัฒนาทุกด้านทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม จิตใจ และร่างกาย คนเก่งเป็นคนที่กล้าคิด คิดได้ ทำได้ และแก้ปัญหาได้ ความเก่งของบุคคลจึงไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการจำเนื้อหาในตำราและทำโจทย์ปัญหาได้ ทำข้อสอบได้ แต่คนเก่งต้องรู้ว่าจะใช้ความรู้จากทฤษฎีทั้งหลายที่ตนรู้มาเพื่อแก้ปัญหาของชุมชน ของประเทศ ของโลกได้อย่างไร คนเก่งต้องชี้บอกปัญหาของชุมชนและสังคมในสาขาที่ตนศึกษามาได้ คนเก่งจึงเป็นคนที่เรียนรู้อยู่ตลอดเวลา เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติทดลอง คนเก่งรู้จักสังเกตตนเอง คนเก่งรู้ว่าตนเองเรียนรู้เรื่องต่างๆ อย่างไร

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่าคุณลักษณะเป็นคนเก่ง คือ รู้แหล่งข้อมูลและวิธีการแสวงหาความรู้ที่หลากหลาย มีความสามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์ และนำข้อมูลไปใช้ในการกำหนดวิธีแก้ปัญหาได้ มีความสามารถในการลำดับความสำคัญของเรื่อง ในการใช้ข้อมูลในการตัดสินใจอย่างสุขุมรอบคอบ ในการวางแผน ในการปฏิบัติงาน ในการติดตามประเมินผลปรับปรุงและสรุปผลงานอย่างเป็นระบบ มีความสามารถปรับตัวเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลง รู้จุดเด่นจุดด้อยของตนเอง เห็นคุณค่าและความสำคัญของตนเอง มีความไวต่อความรู้สึกของผู้อื่น รู้จกรักษาสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น มีความสามารถในการใช้ภาษา ทั้งการฟัง พูด อ่าน และเขียน รู้จักแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการวิทยาศาสตร์มีทักษะทางด้านดนตรีและการเคลื่อนไหว

2.4 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 หมวด 4 คณะอนุกรรมการการปฏิรูปการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการ

การการศึกษาแห่งชาติ. 2545 :11-12) ได้วิเคราะห์สาระและสรุปคุณลักษณะผู้เรียนที่พึงประสงค์ไว้ 3 ประการ คือ ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข

คนดี คือ คนที่ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีจิตใจที่ดีงาม มีคุณธรรมจริยธรรม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งด้านจิตใจและพฤติกรรมที่แสดงออก เช่น มีวินัย เอื้อเฟื้อเกื้อกูล มีเหตุผล ใฝ่หาที่ ซื่อสัตย์ พากเพียร ขยัน ประหยัด มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย เคารพความคิดเห็น และสิทธิของผู้อื่น มีความเสียสละ รักษาสิ่งแวดล้อม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

คนเก่ง คือ คนที่มีสมรรถภาพสูงในการดำเนินชีวิต โดยมีความสามารถด้านใด ด้านหนึ่งหรือรอบด้าน หรือมีความสามารถเฉพาะทาง เช่น ทักษะและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ความสามารถด้านคณิตศาสตร์ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถด้านภาษา ศิลปะ ดนตรี กีฬา มีภาวะผู้นำ รู้จักตนเอง ควบคุมตนเองได้ เป็นคนทันโลกเทคโนโลยี รักความเป็นไทย สามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ สร้างประโยชน์ให้กับตนเอง สังคมและประเทศชาติได้

คนมีความสุข คือ คนที่มีสุขภาพดี ทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิตใจ เป็นคนร่าเริง แจ่มใส ร่างกายแข็งแรง มีมนุษยสัมพันธ์ มีความรักต่อสรรพสิ่ง มีอิสระปลอดจากยาเสพติดให้โทษ ไม่คิดเป็นทาสของอบายมุข และสามารถดำรงตนได้เพียงพอแก่สุขภาพ

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน หมายถึง แนวความคิดหรือชุดของความคิดในการจัดการศึกษาแนวใหม่ เป็นการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อเสริมสร้างพลังความสามารถที่มีอยู่ในตัวของผู้เรียนให้เจริญเติบโตเต็มศักยภาพ และนำพลังของศักยภาพนี้มาพัฒนาตน ชุมชน สังคม ได้เหมาะสมกับความสามารถแห่งตน ศักยภาพจะได้รับการกระตุ้นและพัฒนา โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ตามสภาพจริง (authenticity learning) การประเมินผลตามสภาพจริงรวมทั้งบทบาทของผู้สอนเป็นผู้เอื้ออำนวยกระตุ้นการเรียนรู้ (facilitator) เป็นนักจัดการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจตามถนัดและความต้องการเป็นการเสริมสร้างศักยภาพของแต่ละบุคคลให้เจริญถึงขีดสุด ผู้เรียนสามารถคิดเป็น พึ่งตนเองได้และรู้จักวิธีการแก้ปัญหาจะเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีพลัง เพื่อเป้าหมายการจัดการศึกษาให้เป็นคนดี คนเก่ง และคนมีความสุข สามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ในโลกแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งต้องการบุคคลที่มีคุณลักษณะดังนี้

1. มีความสร้างสรรค์ สามารถคิดวิเคราะห์ เลือกรับและปฏิเสธข้อมูลข่าวสารได้ การพัฒนาศักยภาพความคิดระบบสารสนเทศเป็น
2. มีความสามารถในการสื่อสารการสร้างสัมพันธ์ภาพกับบุคคลอื่น คนในศตวรรษที่ 21 ภาษาเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นเครื่องมือในการสื่อสารเพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพกับบุคคลอื่น

รวมทั้งการแสวงหาความรู้ได้รวดเร็ว ภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ รวมทั้งภาษาเทคโนโลยีจะเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร ในการเข้าถึงองค์ความรู้ เป็นการเรียนรู้เพื่อแสวงหาความจริง

3. มีความสามารถในการเรียนรู้ หัวใจสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง โดยตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ว่าเป็นอริยทรัพย์ในตน รู้วิธีการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นและเรียนรู้ที่จะเป็นบุคคลที่ใช้ศักยภาพของตนเพื่อทำประโยชน์แก่ส่วนรวมอย่างสร้างสรรค์

4. มีค่านิยมในการตัดสินใจที่ถูกต้อง รู้ว่าตัวเองคือใคร ต้องการเป็นอะไร และสามารถอธิบายได้เกี่ยวกับการตัดสินใจเพื่ออะไร และด้วยเหตุผลอย่างไร

5. มีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมและสังคมสมัยใหม่ มีความฉลาดทางการควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่ดีทางจิตใจ เป็นบุคคลที่เห็นอกเห็นใจผู้อื่นรู้จักการเอาใจเขามาใส่ใจเรา ไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีน้ำใจ สามารถควบคุมตนเอง รู้ข้อดีข้อเสียของตนเองนำไปปรับปรุงตนเอง สามารถจัดการกับความขัดแย้งทางอารมณ์ของตนเองได้ รวมทั้งการจัดการกับความเครียด ความโกรธ ความเกลียด สามารถแก้ปัญหาเป็น

การศึกษาที่เอื้อต่อสภาพสังคมไทยในอนาคตไว้ว่าต้องเป็นการศึกษาที่มุ่งพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของบุคคล ครอบครัวและชุมชนเป็นสำคัญ โดยส่งเสริมให้บุคคลมีคุณสมบัติประจำตัวลักษณะต่างๆ คือ มีความเข้าใจ และทักษะเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้เพื่อการศึกษาและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ปรับตัวได้กับสภาวะโลกปัจจุบัน ที่มีการเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว สามารถรับข่าวสารใหม่ๆ แล้วนำมาคิด และตัดสินใจ มีความมั่นใจและเป็นตัวของตัวเองใฝ่ศึกษาที่สนองปัญญา มากกว่าค้นหา รักที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ตลอดเวลา มีความสามารถในการทำงาน มีเสรีภาพและความรับผิดชอบในหน้าที่ รักและสามารถอยู่ในท้องถิ่นหรือชุมชนของตนได้อย่างพึงพอใจใช้วิจารณญาณในการเลือกอย่างเหมาะสม มีความสุข มีการปรับตัว มีการเคารพซึ่งกันและกันในสังคม สร้างความภาคภูมิใจ ความมีศักดิ์ศรี และความสามารถพึ่งตนเองได้ มีความโอปอ้อมอารี ความซื่อสัตย์สุจริต กินพอดี อยู่พอดี ที่กลมกลืนไปกับธรรมชาติ มีความปรองดองในการอยู่ร่วมกับเพื่อนมนุษย์ มีวินัยในตนเอง มีความรับผิดชอบ มีความอดทน อดออม มุมนะทำงานด้วยขันติ ยึดมั่นในหลักธรรมที่เชื่อในการทำความดีมากกว่า การหวังให้อำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยคลี่คลายสิ่งต่างๆ ให้ชีวิตและมีความพอดีในระหว่าง การเป็นผู้นำกับผู้ตาม ความสามารถในการทำงานเป็นหมู่คณะ กับการดำรงตนในฐานะ ปึงเจกบุคคล เสรีภาพกับความรับผิดชอบ ความสามารถในการแข่งขันกับความสมณะรู้จักพอ รู้จักร่วมมือ การเห็นความสำคัญและประโยชน์ในวิทยาการสมัยใหม่กับความชื่นชมในภูมิปัญญาแบบดั้งเดิม

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (กรมวิชาการ, 2545 :21-22) เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศไทยที่มีจุดประสงค์ เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นคนดี มีปัญญา และมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีขีดความสามารถในการแข่งขัน และสามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุข บนพื้นฐานความเป็นไทยและสากล

กระทรวงศึกษาธิการ (2542:4) ได้กำหนดดัชนีชี้วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในสถานศึกษา ดังนี้

1. มีความคิดริเริ่ม
2. มีความคิดสร้างสรรค์
3. มีคุณธรรม จริยธรรม
4. มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย สติปัญญาและสังคม
5. สามารถพึ่งตนเองและร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมวัดหัตถสารเกษตร

โรงเรียนมัธยมวัดหัตถสารเกษตร ได้กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน (โรงเรียนมัธยมวัดหัตถสารเกษตร. 2551 : 5-7) ดังนี้

1. ผู้เรียนเป็นคนดี
 2. ผู้เรียนเป็นคนมีวินัย
 3. ผู้เรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้
 4. ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ปลอดจากสิ่งเสพติดให้โทษ
- โดยได้กำหนดคำอธิบายตัวบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ไว้ ดังนี้

ตารางที่ 2.1 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมวัดหัตถสารเกษตร

คุณลักษณะที่พึงประสงค์	พฤติกรรมที่มุ่งเน้นให้เกิด
1. เป็นคนดี	1. รักษาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2. ซื่อสัตย์สุจริต 3. มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ 4. เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม
2. มีวินัย	1. ตรงต่อเวลา 2. การมุ่งมั่นในการทำงาน 3. ปฏิบัติตนตามกฎระเบียบของโรงเรียน 4. มีจิตสำนึกประชาธิปไตย
3. เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้	1. ตั้งใจเรียน 2. ใฝ่เรียนรู้ 3. มีความคิดสร้างสรรค์ 4. พัฒนาตนเองสม่ำเสมอ
4. มีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี ปลอดจากสิ่งเสพติดให้โทษ	1. มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง 2. ควบคุมอารมณ์ได้ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี 3. ไม่เล่นการพนัน 4 ไม่เสพสิ่งเสพติด 5. ให้ความร่วมมือในการต่อต้านยาเสพติด

ที่มา : คู่มือนักเรียน โรงเรียนมัธยมวัดหัตถสารเกษตรปีการศึกษา. 2552 : 8

สรุปได้ว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนมัธยมวัดหัตถสารเกษตร หมายถึงลักษณะที่ปรากฏเป็นพฤติกรรมและทัศนคติที่นักเรียนปฏิบัติหรือแสดงออกได้แก่เป็นคนดี มีวินัย เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี ปลอดจากสิ่งเสพติดให้โทษ ซึ่งมีนักวิชาการ หน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งมาตรฐานการศึกษา ให้ความหมายอย่างหลากหลาย ดังนี้

1. เป็นคนดี

พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. 2530 (2534:99) ให้ความหมาย คนดี หมายถึง ผู้มีความประพฤติดี

ไพศาล บรรจสุวรรณ์ (2548:8) กล่าวว่า คนดีคือ คนที่คิดดี พูดดีและทำดี คิดดีคือ ไม่โลภคอยจ้องอยากได้ของเขา ไม่คิดร้ายเบียดเบียนเขา และเห็นชอบตามครองธรรมอันเป็นการกระทำทางความคิดหรือมโนกรรม 3 พูดดี คือเว้นการพูดเท็จ เว้นจากพูดส่อเสียดเว้นจากการพูดคำหยาบและเว้นจากการพูดเพื่อเจ้อ เรียกว่า การกระทำทางวาจา หรือวจีกรรม 4 คือเว้นจากการทำลายชีวิต เว้นจากการเอาของที่เขาไม่ได้ให้และเว้นจากการผิดประเวณีเรียกว่าการกระทำทางกายหรือ กายกรรม 3

สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ และผู้สูงอายุ (2548 : 2) ได้กำหนดคุณลักษณะของเด็กและเยาวชนคนดีไว้ 9 ประการ ได้แก่ มีคุณธรรม มีระเบียบวินัยมีจริยธรรม มีจิตสำนึกที่ดี รักการเรียนรู้ มีความรักความผูกพัน เอื้ออาทรห่วงใยบุคคลในครอบครัวรักความเป็นไทยและวัฒนธรรมไทย มีสุขภาพร่างกายและสุขภาพจิตที่ดี มีวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยและไม่มั่วสุมกับอบายมุข

เอกชัย จุละจารัตต์ (2547:7) กล่าวว่า คนดี หมายถึง คนที่คิดดี ทำดี อย่างรอบคอบ และถูกต้องตามหลักวิชาการทั้งทางโลกและทางธรรม

จากทัศนะดังกล่าว สรุปได้ว่าคนที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งด้านจิตใจและพฤติกรรมที่แสดงออกอย่างดีงามตามความคาดหวังจากสังคม ได้แก่ รักษาดี ศาสน์ กษัตริย์ มีความรับผิดชอบต่อน้ำที่ มีความซื่อสัตย์สุจริต เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะที่พึงประสงค์ของโรงเรียนมัธยมวัดหัตถสารเกษตร

2. มีวินัย

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2551:95) ให้ความหมาย คนมีวินัย หมายถึง คนที่สามารถควบคุมตนเองให้ดำเนินไปตามระบบ ระเบียบหรือตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ แสดงออกมาด้วยความมีระบบระเบียบในชีวิตประจำวัน ได้แก่ ความตรงต่อเวลา ความสะอาดเรียบร้อย ปฏิบัติตนตามกฎหมายบ้านเมือง

กระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 5) ประกาศให้ใช้หลักสูตรแกนกลางศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนศรัทธา ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2. มีความรู้อันเป็นสากลและมีความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหาการใช้เทคโนโลยี และมีทักษะในชีวิต

3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย

4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในการเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

นอกจากนี้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551:38) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนไว้ 8 ประการ อันเป็นคุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. จิตสาธารณะ

คุณลักษณะเหล่านี้สอดคล้องกับบูรณาการในมาตรฐานและตัวชี้วัดของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ และสามารถพัฒนาผู้เรียนผ่านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หรือโครงการต่างๆ ของโรงเรียน

สรุปได้ว่าการมีวินัยมี 2 ลักษณะ คือ มีระเบียบวินัยในตนเองและมีระเบียบวินัยต่อผู้อื่น ซึ่งมีระเบียบวินัยในตนเอง ได้แก่ ตรงต่อเวลา การมุ่งมั่นในการทำงาน และมีระเบียบวินัยต่อผู้อื่น ได้แก่ ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน มีจิตสำนึกประชาธิปไตย

3. บุคคลแห่งการเรียนรู้

มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549 : 5) กำหนดมาตรฐานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาด้านผู้เรียน 8 มาตรฐาน ในมาตรฐานที่ 6 คือ ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาดตนเองอย่างต่อเนื่องและ

มาตรฐานการประกันคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษา (องค์การมหาชน) ในด้านคุณภาพผู้เรียนข้อ 6 (สำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษา. 2548 :20) กำหนดการบ่งชี้ให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่าน การเขียนและฟัง รู้จักตั้งคำถามและหาเหตุผล สนใจแสวงหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ใช้ห้องสมุด แหล่งความรู้และสื่อต่าง ๆ ได้ทั้งในและนอกสถานศึกษา มีวิธีการเรียนรู้ของตนเอง เรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น สนุกกับการเรียนและชอบมาโรงเรียน สามารถสรุปประเด็นจากการเรียนรู้และประสบการณ์อย่างถูกต้อง

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 7) ได้มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะอันพึงประสงค์ในข้อ (4) คือใฝ่เรียนรู้ และกำหนดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนที่เกี่ยวข้องกันไว้ในข้อ (5) คือความสามารถในการใช้เทคโนโลยี โดยมีจุดหมายของการจัดการศึกษาในข้อ (2) คือ มีความรู้อันเป็นสากลและมีความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหาการใช้เทคโนโลยีและมีทักษะในชีวิต

ดวงตา เครือทิวา (2542:36) กล่าวว่า ความสนใจใฝ่รู้ใฝ่เรียน หมายถึง คุณลักษณะทางจิตและพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความกระตือรือร้น สนใจคิดค้นแสวงหาความรู้ด้านๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์การศึกษา หรือการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

พัชรี มงคลสินธุ์ (2551:28) สรุปว่า การใฝ่ใจการเรียนรู้ เป็นคุณลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความกระตือรือร้นที่จะแสวงหาความรู้ ตั้งใจศึกษาแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ มีความคิดสร้างสรรค์ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนมัธยมวัดหัตถสารเกษตร ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนมีพฤติกรรมและปฏิบัติตนเป็นคนใฝ่ใจการเรียนรู้

สรุปว่าเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ หมายถึง คุณลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความตั้งใจเรียน ใฝ่เรียนรู้ มีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

4. มีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี ปลอดภัยสิ่งเสพติดให้โทษ

สุขบัญญัติแห่งชาติ (กองสุขภาพ. 2545 :7) ซึ่งสุขบัญญัติแห่งชาติ คือ ข้อกำหนดที่เด็กและเยาวชน ตลอดจนประชาชนทั่วไปพึงปฏิบัติ อย่างสม่ำเสมอจนเป็นสุขนิสัย เพื่อให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์อันจะนำไปสู่การมีสุขภาพดี ทั้งทางร่างกาย จิตใจและสังคม ประกอบด้วยข้อกำหนด 10 ประการ ได้แก่

1. ดูแลรักษา ร่างกายและของใช้ให้สะอาด การดูแลรักษาร่างกายให้สะอาดเป็นสิ่งจำเป็นเบื้องต้นของทุกคน เป็นการปลูกฝังสุขนิสัยที่ดี ให้เป็นคนรักความสะอาดและเป็นระเบียบ

หรือข้อปฏิบัติ ดังนี้ อาบน้ำด้วยสบู่สะอาดทุกวันอย่างน้อยวันละ 1 ครั้ง สระผมด้วยแชมพูอย่างน้อย สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ตัดเล็บเท้าให้สั้นอยู่เสมอ ถ่ายอุจจาระเป็นเวลาทุกวัน ใส่เสื้อผ้าที่สะอาด ไม่อับชื้น และเหมาะสมกับสภาพอากาศ และจัดเก็บของใช้ให้เป็นระเบียบ เพื่อป้องกันโรคภัยและเป็นการ ปลุกฝังระเบียบวินัยให้เด็กเกิดแก่เด็ก

2. รักษาฟันให้แข็งแรง และแปรงฟันทุกวันให้ถูกต้องและรับการตรวจสุขภาพในช่อง ปากจากทันตบุคลากร อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

3. ล้างมือให้สะอาดก่อนกินอาหารและหลังการขับถ่ายหรือเมื่อสัมผัสกับสิ่งสกปรก ทุกครั้ง

4. กินอาหารสุก สะอาด ปราศจากสารอันตราย หลีกเลี่ยงอาหารรสจัด สีสันฉูดฉาด เลือก ซื่ออาหารโดยคำนึงหลัก 3 ป. ประโยชน์ ปลอดภัย ประหยัด (กองสุขศึกษา. 2545:43) กินอาหารให้ครบ 5 หมู่ในปริมาณที่เหมาะสม

5. งดสูบบุหรี่ สุรา สารเสพติด การพนัน และการสำส่อนทางเพศ เนื่องจากเป็น ภัยสุขภาพและภัยที่ร้ายแรงที่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิต ความสูญเสียทางด้าน เศรษฐกิจ กำลังคนซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญของประเทศ

6. สร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวให้อบอุ่น เพราะเป็นความต้องการพื้นฐานทางจิตใจ ที่มนุษย์ทุกคนต้องการในวัยเด็กทำให้เกิดความสุข เกิดกำลังใจและเป็นที่พึ่งทางจิตใจที่ดี

7. ป้องกันอุบัติเหตุและอุบัติเหตุด้วยความไม่ประมาท อุบัติเหตุ หมายถึง การบาดเจ็บ หรือเสียชีวิตที่เกิดจากเหตุอันเนื่องมาจากจากจากรถทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ การพลัดตก หกล้ม ถูกกระแทกโดยวัตถุแข็งกล ถูกความร้อน ถูกทำร้าย ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากความประมาท

8. ออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอและตรวจสุขภาพประจำปี

9. ทำจิตใจให้ร่าเริงแจ่มใสอยู่เสมอและพักผ่อนให้เพียงพอ

10. มีสำนึกต่อส่วนรวมใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด ช่วยกันอนุรักษ์ และพัฒนา สิ่งแวดล้อม

สรุป สุขนิสัย คือการปฏิบัติตามสุขบัญญัติแห่งชาติ (กองสุขภาพ. 2545 :7) ซึ่งสุข บัญญัติแห่งชาติ คือ เป็นแนวทางการปฏิบัติที่จำเป็นที่เด็กและเยาวชน ตลอดจนประชาชนทั่วไปพึง ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอจนเป็นสุขนิสัย เพื่อให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์อันจะนำไปสู่การมีสุขภาพดี ทั้งทางร่างกาย จิตใจและสังคม (จิตวิวัฒน์ พรหมฤทธิ์. 2548 : 34)

องค์การอนามัยโลก (WHO : World Health Organization) (กรมอนามัย. 2543 : 88) กล่าวว่า สุขภาพ คือ สภาวะที่มีความสมบูรณ์ของร่างกาย จิตใจ และสามารถอยู่ในสังคมได้ อย่างมีความสุข มิใช่เพียงปราศจากโรคและความพิการเท่านั้น ต่อมาในที่ประชุมสมัชชาขององค์การ

อนามัยโลก เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2541 ได้มีมติให้เพิ่มคำว่า “Spiritual well-being” หรือสุขภาวะทางจิตวิญญาณเข้าไป ในคำจำกัดความของสุขภาพเพิ่มเติม สุขภาพ หมายถึง สุขภาพกายเป็นหลัก ต่อมาจึงได้กล่าวถึงสุขภาพจิตร่วมไปด้วย เพราะเห็นว่าคนที่มีสุขภาพกายสมบูรณ์แข็งแรง แต่สุขภาพจิตเสื่อมโทรมหรือเป็นโรคจิตก็ไม่สามารถดำเนินชีวิตเป็นปกติสุขได้ ช้ำร้ายอาจจะทำร้ายผู้อื่นได้อีกด้วย สรุปว่าในความหมายของ “สุขภาพ” ในปัจจุบันมีองค์ประกอบ 4 ส่วนด้วยกันคือ

1. สุขภาพกาย หมายถึง สภาพที่ดีของร่างกาย กล่าวคือ อวัยวะต่างๆอยู่ในสภาพที่ดีมีความแข็งแรงสมบูรณ์ ทำงานได้ตามปกติและมีความสัมพันธ์กับทุกส่วนเป็นอย่างดี และก่อให้เกิดประสิทธิภาพที่ดีในการทำงาน

2. สุขภาพจิต หมายถึง สภาพของจิตใจที่สามารถควบคุมอารมณ์ได้ มีจิตใจเบิกบานแจ่มใส มิให้เกิดความคับข้องใจหรือขัดแย้งในจิตใจ สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีความสุข

3. สุขภาพสังคม หมายถึง สภาพที่ดีของปัญญาที่มีความรู้ทั่ว รู้เท่าทันและความเข้าใจอย่างแยกได้ในเหตุผลแห่งความดีความชั่ว ความมีประโยชน์และความมีโทษ ซึ่งนำไปสู่ความมีจิตอันดีงามและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

4. สุขภาพศีลธรรม หมายถึง บุคคลที่มีสภาวะทางกายและจิตใจที่สุขสมบูรณ์สามารถปฏิบัติสัมพันธ์และปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดีและมีความสุข

สรุป สุขภาพ หมายถึง สุขภาวะที่สมบูรณ์และเชื่อมโยงกันอย่างเป็นองค์รวมอย่างสมดุลทั้งมิติ จิตวิญญาณ (มโนธรรม) ทางสังคมทางกายและจิตใจ

กระทรวงสาธารณสุข (2545 :23) กล่าวว่า สุขภาพ คือ สุขภาวะ เป็นแนวคิดที่มีมุ่งเน้นการสร้างสุขภาพมากกว่าการซ่อมซ่อมสุขภาพและเน้นว่าสุขภาวะที่สมบูรณ์ทางทั้งร่างกาย ทางจิตใจ ทางสังคม และจิตวิญญาณ สอดคล้องกับทางสำนักปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.) ซึ่งได้กล่าวว่าสุขภาพ คือ สุขภาวะแห่งความสุขทางกาย จิตสังคมและจิตวิญญาณ เป็นความสุขของทั้งบุคคล ทั้งชุมชนและทั้งสังคม ไม่ใช่เรื่องแก่เจ็บป่วย แล้วไปพบแพทย์เพื่อรักษาโรคเท่านั้น (สายพิน ด่านวัฒนะ. 2544 : 3) ผู้ที่มีสุขภาพกายดีจะมีลักษณะ ดังนี้

1. มีการเจริญเติบโตทางด้านร่างกายที่สมวัย มีน้ำหนักและส่วนสูงเป็นไปตามเกณฑ์อายุ
2. มีขนาดร่างกายสมส่วน คือ มีน้ำหนักและส่วนสูงที่ได้สัดส่วนกัน
3. กล้ามเนื้อส่วนต่าง ๆ มีความแข็งแรง ลูก-นั่งได้หลายครั้ง ดึงข้อได้หลายครั้ง
4. มีความอดทนของระบบหายใจและระบบไหลเวียนโลหิตที่ดี
5. มีความอ่อนตัวที่ดี

6. มีความคล่องแคล่วในการเคลื่อนไหว
7. มีความอยากรับประทานอาหารและอยากรับประทานอาหารมาก ๆ ไม่เบื่ออาหาร
8. มีร่างกายแข็งแรง
9. มีภูมิคุ้มกันต้านโรคดี และไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ ไม่พิการหรือผิดปกติอื่นๆ
10. พักผ่อนนอนหลับได้เป็นปกติ

สรุปว่า สุขภาพกาย หมายถึง สภาวะของร่างกายที่มีความสมบูรณ์แข็งแรง เจริญเติบโตอย่างปกติ ระบบต่างๆของร่างกายสามารถทำงานได้ เป็นปกติและมีประสิทธิภาพ ร่างกายมีความต้านทานโรคได้ดีปราศจากโรคภัยไข้เจ็บและความทุพพลภาพ

สาวท ไชยราช (2548 : 10) กล่าวว่า องค์การอนามัยโลกโลก (WHO : World Health Organization) ได้ให้ความหมายของสุขภาพจิต หมายถึงความสามารถของบุคคลในการปรับตัวให้มีความสุขอยู่กับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้ดี มีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่นและดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างสมดุลอย่างสุขสบาย รวมทั้งตอบสนองความต้องการของตนเองในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงนี้ได้ โดยไม่มีข้อขัดแย้งภายในจิตใจ ทั้งนี้สุขภาพจิตมิได้หมายความว่าเฉพาะเพียงแค่ปราศจากการของโรคประสาทและโรคจิตเท่านั้น

ฝน แสงสิงแก้ว. (2545 : 26, อ้างถึงใน สาวท ไชยราช. 2548 :10) บิดาแห่งวงการสุขภาพจิตของไทย กล่าวว่า สุขภาพจิต หมายถึง สภาพชีวิตที่เป็นสุขมีอารมณ์มั่นคง สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลงมากมาย ได้มีสมรรถภาพในการทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความพอใจ

สุคนธ์ นีวีริยะ. 2546 : 41, อ้างถึงใน สาวท ไชยราช. 2548 : 11) กล่าวว่า สุขภาพจิตเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมของบุคคล ถ้าบุคคลใดมีสุขภาพจิตดีพฤติกรรมที่แสดงออกย่อมเป็นที่ยอมรับของสังคม เป็นผลดีต่อตนเองและผู้อื่น แต่ในทางตรงข้าม ถ้าบุคคลใดสุขภาพจิตไม่ดีหรือสุขภาพจิตเสื่อม พฤติกรรมที่แสดงออกย่อมนำมาซึ่งความเดือดร้อนทั้งตนเองและผู้อื่นสุขภาพจิตมีความสำคัญ ดังนี้

1. สุขภาพจิตมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตประจำวันในด้านต่างๆดังนี้

1.1 การสร้างมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น บุคคลที่มีสุขภาพจิตดีหันหน้าตามักยิ้มแย้มแจ่มใสเป็นที่ชื่นชอบของผู้พบเห็น มีเพื่อนฝูงมาก จึงสามารถสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่นได้ ซึ่งตรงกันข้ามกับผู้มีสุขภาพจิตเสีย ที่มักจะนำเอาปัญหาและเรื่องไม่สบายใจมาสู่ผู้อื่นอยู่เสมอ

1.2 ชีวิตครอบครัว ถ้าสมาชิกครอบครัวเป็นผู้มีสุขภาพจิตดี ย่อมนำความสุขมาสู่ครอบครัว ตรงกันข้ามสมาชิกครอบครัวเป็นผู้มีสุขภาพจิตไม่ดี ย่อมมีแต่การทะเลาะวิวาทเดือดร้อนไม่สงบ

1.3 ด้านการงาน ผู้ที่มีสุขภาพจิตดีย่อมมีความสุขกับงานของตน มีประสิทธิภาพในการทำงาน หรือทำงานเต็มความสามารถ ตรงกันข้ามกับผู้ที่มีสุขภาพจิตเสียจะทำงานด้วยความเบื่อหน่ายท้อแท้ ขาดกำลังใจในการทำงาน

2. สุขภาพจิตมีความสำคัญต่อการเรียนการสอน ถ้าครูมีสุขภาพจิตดี มีความสามารถในการสอน สอนนักเรียนด้วยความเอาใจใส่ รักและเข้าใจเด็ก ก็ทำให้เด็กสุขภาพจิตดีตามไปด้วย การเรียนการสอนก็จะเป็นไปด้วยดีได้ผลตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ถ้าครูสุขภาพจิตไม่ดี เกรี้ยวกราด ไม่รักเด็ก เบื่อหน่ายการสอน เด็กจะพลอยตึงเครียด เกิดความคับข้องใจ ซึ่งเป็นผลต่อสุขภาพจิตของเด็ก และส่งผลเสียต่อการเรียนของเด็กด้วย

3. สุขภาพจิตมีความสำคัญต่อประเทศชาติ เพราะประเทศชาติจะพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็ว นั้นก็ขึ้นอยู่กับคุณภาพประชากร ถ้าประเทศชาติเต็มไปด้วยประชากรที่มีปัญหาทางจิตใจ ประเทศชาตินั้นก็ไม่สามารถพัฒนาให้ก้าวหน้าไปได้

บุปผา มาลีวงศ์. (2543 : 34, อ้างถึงใน สวาท ไชยราช. 2548 : 12) กล่าวว่า นักเรียนที่มีสุขภาพจิตดี จะต้องเป็นผู้ที่สามารถเข้าใจตนเองและผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง มีความร่าเริง แจ่มใส แสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสมกับวัยและสถานการณ์ ปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม อยู่ร่วมกับคนอื่น ๆ ได้อย่างมีความสุข มีความรู้สึกว่าจะทำงานได้สำเร็จ แม้ว่าจะงานนั้นจะยาก เต็มใจรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีเหตุผลในการกระทำสิ่งต่างๆรวมทั้งยอมรับความสามารถและความบกพร่องของตนเอง

วรรณิ ลิ้มอักษร. (2546 : 26, อ้างถึงใน สวาท ไชยราช. 2548:12) กล่าวว่า นักเรียนที่มีสุขภาพจิตดีควรจะมี ความตั้งใจเรียน และมักประสบความสำเร็จในการเรียน มีความพึงพอใจในความสำเร็จของตน มีความสดชื่นร่าเริงในการทำงาน การเล่นและมีความสุขในสังคมที่ตนอยู่ สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างถูกต้อง โดยใช้เหตุผลของตนและเจตคติในการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ด้วยความมั่นใจ สามารถเผชิญปัญหาได้อย่างไม่เกรงกลัว

นิเคल्ली (Nikelly. 1986 : 121, อ้างถึงใน สวาท ไชยราช. 2548 :12) กล่าวว่า นักเรียนที่มีสุขภาพจิตดี จะยอมรับในส่วนเด่นและส่วนด้อยของตนเอง พยายามกระทำทุกอย่างให้ดีที่สุด โดยไม่ยอมให้ข้อบกพร่องส่วนตัวไปขัดขวางกิจวัตรประจำวัน และเป้าหมายในระยะยาวของตนได้ เด็กที่มีสุขภาพจิตดี จะสามารถรักษาดุลยภาพระหว่างสัญชาตญาณ ความต้องการและสติสัมปชัญญะได้ดี นอกจากนี้ยังสามารถอดทนต่อภาวะยุ่งยากที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งระหว่างแรงขับด้านต่างๆ ค่านิยมและประสบการณ์จริงในสภาพแวดล้อมทางวิชาการ

สรุปว่า สุขภาพจิต หมายถึง สภาพของจิตใจที่มีความสดชื่น แจ่มใส สามารถควบคุมอารมณ์ให้มั่นคงเป็นปกติสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสิ่งแวดล้อม

ต่างๆ ได้ดี สามารถเผชิญกับปัญหาต่างๆ ได้เป็นอย่างดีและปราศจากความขัดแย้งหรือความสับสนภายในจิตใจ

องค์การอนามัยโลก(WHO : World Health Organization. 1989 : 58, อ้างถึงใน เอกชัย โฟพ้ง. 2547 : 11) ได้ให้ความหมายว่ายาเสพติด คือ ยาหรือสารที่บุคคลเสพเข้าสู่ร่างกายโดยวิธีหนึ่งวิธีใดเช่น กิน สูบ ฉีด คม ฯลฯ ติดต่อกันชั่วระยะเวลาหนึ่ง ทำให้มีผลต่อร่างกาย จิตใจของผู้ใช้ เกิดสภาพเป็นพิษเรื้อรัง ได้แก่ มีความปรารถนา หรือความต้องการอย่างแรงกล้าที่จะเสพต่อไปอีก และมีความโน้มเอียงที่จะเพิ่มปริมาณของยาที่เสพให้สูงขึ้นทุกขณะ เมื่อถึงเวลาไม่ได้เสพยา จะทำให้ผู้เสพนั้นเกิดอาการอยากหรือขาดยา และยาที่เสพนั้นจะทำลายสุขภาพผู้ที่เสพทั้งร่างกายและจิตใจ

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงมหาดไทย (อ้างถึงใน เอกชัย โฟพ้ง. 2547 : 11) ได้ให้ความหมาย ยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ไว้ว่าคือสารเคมีหรือวัตถุนิคใด ๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยวิธีรับประทาน คม สูบ ฉีด หรือด้วยวิธีใดๆ ทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะสำคัญ เช่น ผู้เสพต้องเพิ่มยา ขนาดการเสพนมากขึ้นเป็นลำดับ และเกิดอาการถอนยา เมื่อหยุดใช้ยาหรือขาดยา ซึ่งจะเกิดความต้องการเสพทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างรุนแรงตลอดเวลา และจะมีสุขภาพทรุดโทรมลง

สำนักงานมัย กรุงเทพมหานคร (อ้างในเอกชัย โฟพ้ง. 2540 : 14) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ยาเสพติดให้โทษ หมายถึงยา หรือสารเคมี หรือวัตถุนิคใด ๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยวิธีรับประทาน คม สูบ ฉีด หรือด้วยวิธีใด ๆ ทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะสำคัญ คือมีความต้องการเสพยานั้นตลอดเวลา แสดงออกทั้งทางร่างกายและจิตใจและต้องการเพิ่มมากขึ้น ถ้าขาดยาจะมีอาการอยากหรือหิวยา สุขภาพเริ่มทรุดโทรม

องค์การสหประชาชาติ (อ้างใน เอกชัย โฟพ้ง. 2547 :12) ได้แบ่งยาเสพติดเป็น 9 ประเภท ได้แก่ ประเภท morphine type ได้แก่ ฝิ่น มอร์ฟิน เฮโรอิน และอนุพันธ์ของมอร์ฟิน สารสังเคราะห์ที่มีฤทธิ์คล้ายมอร์ฟิน เช่น pethidine methadone dextromoramide ประเภทที่สอง barbiturate type ประเภทที่สามได้แก่ยาระงับประสาทและยานอนหลับ ยากล่อมประสาท รวมทั้งยาที่มีฤทธิ์ทำนองเดียวกัน เช่น ยากล่อมประสาท pentobarbitone amylobarbiton quinalbarbitone และbarbiturate type ประเภทที่สาม alcohol type ได้แก่ ethyl alcohol เช่น เหล้า เบียร์ ไวน์ บรั่นดี วิสกี้ กระแช่ น้ำตาลเมา ประเภทที่สี่ Amphetamine type พวกยากระตุ้น ได้แก่ ยาแก้หวัด ยาขับ ยาบ้า ประเภทที่ห้า cocaine type ใน coca leaf and preparation of cocaine ประเภทที่หก cannabis type เช่น cannabis leaf and resin ประเภทที่เจ็ด khat leaf อาจจะรวมใบกระท่อมไว้ในกลุ่มนี้ด้วย คือ พวกที่มีฤทธิ์กระตุ้น ประเภทที่แปด hallucinogen type ทำให้เกิดอาการประสาทหลอน เช่น Lysrgic acid diethylamide (L.S.D) พวกเห็ดมาบางชนิด ลำโพง และประการสุดท้าย other& non specified พวกอื่นที่ไม่สามารถเข้าประเภทได้ เช่น

เบนซิน กาว ทินเนอร์ น้ำยาล้างสีทาเล็บ ลูกจันทร์เทศ ยาแก้ปวด น้ำมันตะเหียบบางอย่าง รวมทั้งบุหรี่ด้วย ก็จัดเป็นยาเสพติดให้โทษ

สรุป ยาเสพติด คือสารเคมี หรือวัตถุชนิดใดๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยวิธีรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยวิธีใดๆ ทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะสำคัญ คือมีความต้องการเสพยาชนิดนั้นตลอดเวลา แสดงออกทั้งทางร่างกายและจิตใจและต้องการเพิ่มมากขึ้น ถ้าขาดยาจะมีอาการอยากหรือหิวยา สุขภาพเริ่มทรุดโทรมลง

ดังนั้น มีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ ปลอดภัยจากสิ่งเสพติดให้โทษ หมายถึง รู้จักการดูแลสุขภาพร่างกายและจิตใจ ได้แก่ การมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ควบคุมอารมณ์ได้ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ไม่เล่นการพนัน ไม่เสพยาเสพติด และให้ความร่วมมือในการต่อต้านยาเสพติด

สภาพการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมวัดหัตถสารเกษตร

1. ประวัติความเป็นมาของโรงเรียนมัธยมวัดหัตถสารเกษตร

โรงเรียนมัธยมวัดหัตถสารเกษตร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ตั้งอยู่เลขที่ 34 หมู่ที่ 8 ตำบลคลอง 5 อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี มีเนื้อที่ทั้งหมด 43 ไร่ ตั้งขึ้นเมื่อ วันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2520 โดยมีคณะกรรมการที่ประกอบด้วย

1. ฝ่ายสงฆ์ มีพระครูธัญสารโสภณ เจ้าอาวาสวัดหัตถสารเกษตร
2. ฝ่ายฆราวาสประกอบด้วย
 - 2.1 รักษาการในตำแหน่งครูใหญ่ขณะนั้นคือ นายสมปอง บุญยะรัตน์
 - 2.2 ศึกษาธิการอำเภอคลองหลวง ขณะนั้นคือ ประสิทธิ์ แสนกล
 - 2.3 ศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี นายประทุม บัวทอง
 - 2.4 อธิบดีกรมสามัญศึกษา นายรังสฤษฎ์ เชาวนะศิริ

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้อนุมัติให้ดำเนินการและเปิดสอน เมื่อวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2520 โดยให้ชื่อว่า โรงเรียนมัธยมวัดหัตถสารเกษตรวิทยาการ เป็นโรงเรียนสหศึกษาต่อมาโรงเรียนมัธยมวัดหัตถสารเกษตรวิทยาการ ได้เปลี่ยนชื่อเป็น “โรงเรียนมัธยมวัดหัตถสารเกษตร” เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2539

ปัจจุบัน โรงเรียนมัธยมวัดหัตถสารเกษตร เป็นโรงเรียนรัฐบาลขนาดใหญ่ ประเภทสหศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ปทุมธานีเขต 1 จัดการเรียนการสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีห้องเรียนจำนวน 41 ห้องเรียน มีนักเรียน

ทั้งสิ้น 1,849 จำแนกเป็นชาย 912 นักเรียนหญิง 937 คน มีครูจำนวน 54 คน จำแนกเป็นชาย 17 คน หญิง 37 คน วุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี 46 ปริญญาโท 8 คน นักการภารโรง 3 คน ยาม 1 คน พนักงานขับรถ 1 คน โรงเรียนเข้าร่วมโครงการ “1 อำเภอ 1 โรงเรียนในฝัน” ของอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โรงเรียนได้มีการพัฒนาในทุกๆ ด้านอย่างต่อเนื่อง มีสมาคมผู้ปกครองและครู ศิษย์เก่า องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน และหน่วยงานราชการต่างๆ ให้สนับสนุน (ข้อมูลสารสนเทศโรงเรียนมัธยมวัดหัตถสารเกษตร. 2552 :38-39)

ตารางที่ 2.2 จำนวนนักเรียนของโรงเรียนมัธยมวัดหัตถสารเกษตร ปีการศึกษา 2552

นักเรียน	ชาย	หญิง	รวม
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	240	192	432
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	191	210	401
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	181	153	334
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	144	144	288
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5	87	119	206
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6	69	119	188
รวม	912	937	1,849

ที่มา: งานทะเบียนวัดผล โรงเรียนมัธยมวัดหัตถสารเกษตร ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2552

ตารางที่ 2.3 บุคลากรโรงเรียนมัธยมวัดหัตถสารเกษตร

กลุ่มสาระการเรียนรู้	ปริญญาโท	ปริญญาตรี	รวม
ฝ่ายบริหาร	3	4	7
วิทยาศาสตร์	1	7	8
คณิตศาสตร์	1	3	4
ภาษาไทย	2	4	6
ภาษาต่างประเทศ	-	8	8
สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	-	6	6
สุขศึกษาและพลศึกษา	-	4	4
ศิลปะ	-	2	2
งานอาชีพและเทคโนโลยี	1	8	9
รวม	8	46	54

ที่มา: งานบุคลากร โรงเรียนมัธยมวัดหัตถสารเกษตร สํารวจ ณ วันที่ 30 พฤษภาคม 2552

2. วิสัยทัศน์และเป้าหมายของโรงเรียนมัธยมวัดหัตตสารเกษตร

โรงเรียนมัธยมวัดหัตตสารเกษตร ได้สำรวจความต้องการของผู้เกี่ยวข้อง ด้านเป้าหมาย กระบวนการ การพัฒนาคุณภาพการศึกษา วิเคราะห์ศักยภาพของโรงเรียน ชุมชน ศักยภาพของหน่วยงานต้นสังกัด และแนวโน้มสถานการณ์โลก แล้วสังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดใช้เป็นฐานในการกำหนดวิสัยทัศน์ (vision) พันธกิจ (Mission) คุณค่า (Value) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนของโรงเรียน ดังนี้

2.1 วิสัยทัศน์ (Vision)

นักเรียนดีมีคุณภาพมาตรฐาน สืบสานภูมิปัญญาไทย ก้าวไกลเทคโนโลยี เป็นคนดีของสังคม เหมาะสมเศรษฐกิจพอเพียง

2.2 พันธกิจ (Mission)

2.2.1 ตอบสนองความต้องการของชุมชนตามมาตรฐานการศึกษา

2.2.2 อบรมสั่งสอนให้นักเรียนเป็นคนดี มีความรู้ มีความสุข

2.2.3 จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

2.2.4 พัฒนาครู บุคลากรและนักเรียนให้มีความรู้ความสามารถ ในการใช้เทคโนโลยี และอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง

2.2.5 กำกับ ติดตาม ประเมินผล และเผยแพร่ข่าวสารแก่สาธารณชน

2.3 คุณค่า (Value)

นักเรียนมีความรู้ความสามารถ คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ หาความรู้และพัฒนาตนเอง อย่างต่อเนื่อง มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว และชุมชน

ครูและบุคลากรมีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน มีความเป็นครูในอาชีพพัฒนางาน และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ สามารถปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณธรรม

2.4 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

2.4.1 มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

2.4.2 เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

2.4.3 มีสุนทรีย์ สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี ปลอดจากสิ่งเสพติดให้โทษ

2.5 นโยบายของโรงเรียนมัธยมวัดหัตตสารเกษตร

โรงเรียนมัธยมวัดหัตตสารเกษตรกำหนดนโยบาย ดังนี้

2.5.1 พัฒนานอ้การบริหารการจัดการอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

2.5.2 พัฒนาครูอาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจ ตระหนักในความสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา และสามารถปฏิบัติงานตามหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม

2.5.3 พัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญจัดหลักสูตรที่ยืดหยุ่นหลากหลาย สนองความต้องการและสนใจของผู้เรียน สอดคล้องกับภูมิปัญญาของท้องถิ่นและสภาพชุมชน

2.5.4 สนับสนุนและส่งเสริมการกีฬา คนตรี ศิลปะ วัฒนธรรม คุณธรรม และจริยธรรม ตลอดจนการหารายได้ระหว่างเรียน

2.5.5 พัฒนาสภาพแวดล้อมที่ประกอบด้วยอาคาร สถานที่ สื่อ เทคโนโลยีและทรัพยากรที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาของผู้เรียน

2.5.6 สนับสนุนและส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนทั้งในประเทศและต่างประเทศ ดังนี้

1. งานวิจัยในประเทศ

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2540 :1-6) ได้ศึกษาค้นคว้า วิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะทางจิตใจที่จะนำไปสู่พฤติกรรมที่ช่วยสร้างเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนให้มีความเก่ง ความดี และมีความสุข ด้านอารมณ์ ความรู้สึก นึกคิด โดยเน้นจริยธรรมเป็นสำคัญ เพื่อเป็นแนวทางในการปลูกฝังค่านิยม และแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับเยาวชนและสังคมไทย โดยมุ่งเน้นให้เยาวชนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 5 ประการ คือ ความใฝ่รู้ และสร้างสรรค์ ความมีน้ำใจ ความมีวินัย ความเป็นไทย และการบริโภคด้วยปัญญาในวิถีชีวิตไทย ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาตามความคิดเห็นของชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ชุมชนมีความต้องการอยู่ในระดับมากทุกด้าน ส่วนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรมที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ชุมชนมีความต้องการเป็นอันดับแรก รองลงมาได้แก่ ด้านสุขภาพและสมรรถนะทางกายตามเกณฑ์ และอันดับ 3 ได้แก่ ด้านเห็นคุณค่าอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม และภูมิใจในความเป็นไทย

กุลยา เบญจหาญจน์ (2546 : 41, อ้างถึงใน นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2551 : 28) ศึกษาการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะเก่ง ดี มีสุข กรณีศึกษาการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเพื่อสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยใช้การวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนโดยมีจุดเน้นในการพัฒนานักเรียน ได้แก่ การพัฒนาคุณลักษณะเก่ง ดี มีสุขให้เกิดแก่นักเรียนและโรงเรียนได้เลือกวิธีการหลักในการจัดการเรียนรู้ และการศึกษาวิจัย คือ การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ พบว่า 1) นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองโดยนักเรียนพัฒนาทักษะต่างๆ การทบทวนความรู้เดิม และการสร้างความรู้ใหม่ที่ได้รับและการสร้างความรู้ใหม่โดยการฝึกทักษะต่างๆ กิจกรรมที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ การแสวงหาความรู้ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากการพิจารณาจากคะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการบูรณาการ พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นร้อยละ 99 3) ความรับผิดชอบจากการพฤติกรรมนักเรียนระหว่างเรียน พบว่านักเรียนมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายเข้าเรียนตรงเวลา ร้อยละ 90 ส่งงานตามกำหนดเวลา 4) เจตคติต่อการเรียนรู้จากการสังเกตพฤติกรรมและการสอบถาม และให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นรวมทั้งการสังเกตจากการนักเรียนพูดคุยกับเพื่อน พบว่า นักเรียนร้อยละ 98 มีเจตคติต่อการเรียนรู้ มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้อย่างเต็มที่ การร่วมกิจกรรม มีความสุขในการเรียนในการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ทั้งในและนอกโรงเรียน นักเรียนมีความพึงพอใจการเรียนและการเรียนและการทำงานได้รับมอบหมาย นักเรียนร่วมกิจกรรมตามที่ตนสนใจ

ชัยณรงค์ ศรีสุข (2545 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเรื่องคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานประถมศึกษาอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ตามการรับรู้ของนักเรียนชายและหญิงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 285 คน ผลการศึกษาพบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยรวมนักเรียนหญิง มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์โดยรวมและรายด้าน 5 ด้านในระดับมาก ยกเว้นมีความซื่อสัตย์สุจริตอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนนักเรียนชายมีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์โดยรวมและเป็นรายด้านทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์โดยรวมและรายด้านทั้ง 5 ด้าน พบว่า นักเรียนมีค่าเฉลี่ยมากกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ประภัสสร เผือกเกษนทร์ (2545 : 97) ได้ทำการวิจัยคุณลักษณะอันพึงประสงค์นักเรียนระดับประถมศึกษาตามความคิดเห็นของชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและประชาชน จำนวน 451 คน ผลการวิจัยพบว่า

กลุ่มผู้นำชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและประชาชน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาตามคิดเห็นของชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกันในด้านความสามารถในการใช้ภาษาและความสามารถทางคณิตศาสตร์ ด้านความสามารถในการคิดและแก้ปัญหา ด้านความสามารถและความภูมิใจในความเป็นไทย ความคิดเห็นของชุมชนเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์นักเรียนระดับประถมศึกษาตามคิดเห็นของชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกันในด้านความสามารถในการใช้ภาษาของนักเรียนระดับในด้านความสามารถในการใช้ภาษาและความสามารถทางคณิตศาสตร์ ด้านความสามารถในการคิดและแก้ปัญหา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความต้องการมากกว่าประชาชน ส่วนความสามารถในการปฏิบัติงานในชีวิตประจำวัน งานอาชีพ และสามารถใช้เทคโนโลยีในการดำรงชีวิต ผู้นำชุมชนมีความต้องการมากกว่า สำหรับด้านอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ตามวิถีประชาธิปไตย และด้านเห็นคุณค่าอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรมและภูมิใจในความเป็นไทย ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความต้องการมากกว่าประชาชน

พรรณิ หงส์พันธ์ (2546 :70-71) ศึกษาเรื่อง การศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนกีฬา จังหวัดขอนแก่น พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนกีฬาจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม มีความจำเป็นต้องเน้นอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ขยัน ซื่อสัตย์ อดทน สามัคคี มีวินัย มีจรรยาบรรณ มีน้ำใจนักกีฬา มีความรับผิดชอบ คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ เห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น มีความมั่นคงในอารมณ์ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน รู้วิธีการเรียนรู้ รักการอ่าน มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ รักการอ่าน รู้ทางการกีฬา มีทักษะในการใช้ภาษาไทยและภาษาสากล มีทักษะในการทำงาน การจัดการ รักการทำงานและมีเจตคติที่ดีต่องานการกีฬา และอาชีพสุจริต มีความรู้และทักษะด้านการกีฬา ด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและวิทยาการด้านอื่น ๆ มีความคิดเชิงระบบ คิดอย่างมีวิจารณญาณ และคิดอย่างสร้างสรรค์ มีสุขภาพและสมรรถภาพทางกายและทางจิตที่สมบูรณ์ มีบุคลิกภาพและลักษณะนิสัยของนักกีฬาที่ดีที่เป็นแบบอย่างของสังคม ดูแลรักษาสุขภาพของตนเอง ครอบครัว และชุมชน ป้องกันตนเองจากสารเสพติดและอบายมุข มีลักษณะนิสัยที่ดีในการบริโภคเลือกและตัดสินใจบริโภคได้อย่างถูกต้อง เห็นคุณค่าของศิลปะและธรรมชาติ มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พลังงาน และสิ่งแวดล้อม รักท้องถิ่น ประเทศชาติ และความเป็นไทย สืบสานมรดกทางศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย มีจิตสำนึกและปฏิบัติตามวิถีทางประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รักษาสิทธิเสรีภาพของตนเองและเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น โดยความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนและผู้ปกครองมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนกีฬาจังหวัดขอนแก่น ไม่แตกต่างกัน

รจนา อาจศิริ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2546:430-433) ได้ศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาตามที่กำหนดในจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ตามการประเมินคาดหวังของผู้ปกครองกรณีศึกษาโรงเรียนเอกหวัดชัยภูมิ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามครอบคลุม 9 ประเด็น ได้แก่ การเห็นคุณค่าของตนเอง ใฝ่ใจการเรียนรู้ การมีความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการปรับตัวและแนวคิดต่างๆ การมีทักษะกระบวนการในการดำเนินชีวิต การรักการออกกำลังกาย การมีความเป็นไทย และการพลเมืองที่ดี การมีจิตสำนึกในวัฒนธรรมประเพณี และทรัพยากรธรรมชาติ ความรักประเทศชาติและท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของผู้ปกครองนั้นนักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามสภาพปัจจุบัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามความคาดหวังของผู้ปกครองโดยรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก

ธิดา เลิศพรประสพโชค (2547:81-82) ได้ศึกษาเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) โดยจำแนกตามเพศและระดับชั้นที่ศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนโรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) สังกัดกรุงเทพมหานครเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนที่มีองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ คือ ความรับชอบ มีวินัย ความกตัญญู ความมีเหตุผล และความมีจิตใจเป็นประชาธิปไตย อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของนักเรียนชายและนักเรียนหญิง พบว่า คุณลักษณะความรับผิดชอบ วินัย กตัญญู และด้านจิตใจเป็นประชาธิปไตย มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนด้านความมีเหตุผลไม่แตกต่างกันและเมื่อทำการเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) จำแนกตามระดับชั้นของนักเรียน พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน

มาโนช เกาทอง (2547:111-112) ได้ศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์และผู้ปกครองเกี่ยวกับคุณลักษณะที่เป็นจริง และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมสาธิตประถมมหาวิทยาลัยราชภัฏตามมาตรฐานการศึกษาเพื่อประเมินคุณภาพภายนอก : ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมาตรฐานด้านผู้เรียน 12 มาตรฐาน ผลวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของอาจารย์และผู้ปกครองเกี่ยวกับคุณลักษณะที่เป็นจริงของนักเรียนโรงเรียนมัธยมสาธิตประถมมหาวิทยาลัยราชภัฏตามมาตรฐานการศึกษาเพื่อประเมินคุณภาพภายนอก : ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (มาตรฐานด้านผู้เรียน) ระดับสูงสุด 3 มาตรฐานแรก คือ ตัวผู้เรียนปลอดภัยเสพติดให้โทษและมอมเมา ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี กีฬา และผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและ

สุขภาพจิตที่ดี ส่วนคุณลักษณะที่อยู่ในระดับปานกลาง มีอยู่ 2 มาตรฐาน คือ ผู้เรียนมีความภูมิใจในไทย ศิลปะและวัฒนธรรม และผู้เรียนมีจิตสำนึกที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม อนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ความคิดเห็นของอาจารย์และผู้ปกครองเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมสาธิตประถมมหาวิทยาลัยราชภัฏ ระดับสูงสุด 3 มาตรฐานแรกคือ ผู้เรียนปลอดภัยเสพติดให้โทษและมอมเมา ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี กีฬา

สมจันทร์ พรบุญ (2548:70-72) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมของนักเรียนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของข้าราชการครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ชัยภูมิ เขต 2 ตามกรอบคุณลักษณะคณิศของกระทรวงศึกษาธิการ 8 ประการ ได้แก่ ความเป็นวินัยต่อตนเองและสังคม มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม ควบคุมตนเองพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ ทำงานเพื่อส่วนรวม และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ผลการวิจัยพบว่า ครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในสถานศึกษาสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ชัยภูมิ เขต 2 อยู่ในระดับมาก โดยค่าเฉลี่ยสูงสุดคือทำงานเพื่อส่วนรวม รองลงมา อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมีคุณธรรมและจริยธรรม ตามลำดับ

จิตติมา เญยทิม (2550 : 47-48) ศึกษาเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนราชาพาณิชย์นาวี จังหวัดชลบุรี พบว่า พฤติกรรมทางจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนพาณิชย์นาวี จังหวัดชลบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับสูง และเมื่อพิจารณาตามลำดับค่าเฉลี่ย ได้แก่ ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความเสียสละ ด้านความอดทน และด้านความมีระเบียบวินัย โดยมีผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนพาณิชย์นาวี จังหวัดชลบุรี จำแนกตามสถานภาพทางครอบครัว และจำแนกตามสาขาวิชา โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

พัชรี มงคลสินธุ์ (2551:50-51) ศึกษาเรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนฤทธิยะวรรณาลัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 2 พบว่า ในภาพรวมมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก คือ ด้านเป็นคนดี ด้านมีวินัย และอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านใฝ่ใจการเรียนรู้ โดยด้านการเป็นคนดี พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนสูงสุด คือ รักษาสิทธิหน้าที่โดยใช้สิทธิเลือกตั้งในโรงเรียน ด้านมีวินัย พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนสูงสุด คือ นักเรียนมีความซื่อสัตย์และซื่อตรงต่อตนเองและผู้อื่น และด้านใฝ่ใจการเรียนรู้ พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนสูงสุด คือ นักเรียนมีสุนทรียภาพทางศิลปะ และดนตรี

นงลักษณ์ วิรัชชัย และคณะ (2551:34) ศึกษาตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมที่คัดสรรเฉพาะบางตัวบ่งชี้ที่สำคัญและติดตามพัฒนาการและแนวโน้มคุณธรรมจริยธรรม โดยพิจารณาจากผลการวิเคราะห์ตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมที่มีความสำคัญในสังคมไทยจำแนกตามกลุ่มวิชาชีพ/อาชีพจากโครงการย่อยที่ 1 คือ การสำรวจและสังเคราะห์ตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรม พบว่า ตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรม ประกอบด้วย 1) ความซื่อสัตย์ 2) ความรับผิดชอบ 3) ความมีสติสัมปชัญญะ 4) ความขยันหมั่นเพียร 5) ความมีวินัย ดังนั้น ตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมทั้ง 5 ตัวนี้ จึงเป็นคุณธรรมจริยธรรมที่จำเป็นเร่งด่วนสำหรับการเฝ้าระวังระดับคุณธรรมจริยธรรม (moral watch) ในสังคมไทย

2. งานวิจัยต่างประเทศ

Davidson และ Stokes (2001 : 59, อ้างถึงใน นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2551 : 32) ศึกษาการรับรู้ของนักการศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะศึกษาเพื่อวิเคราะห์ความมีประสิทธิภาพของ คุณลักษณะศึกษาบนฐานการรับรู้ของผู้บริหารและครูใน Alabama ซึ่งใช้วิธีการสอนที่เรียกว่า Virtue of Week กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักการศึกษาจำนวน 249 คนประกอบด้วยผู้บริหารจำนวน 39 คน และครูจำนวน 210 คน จากโรงเรียนประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสำรวจ ผลการวิจัยพบว่า ครูมีความคิดเห็นเชิงบวกต่อคุณลักษณะศึกษาโดยมีค่าเฉลี่ย 3.19 วิชาที่ครูสอนเป็นปัจจัยที่มีนัยสำคัญโดยเฉพาะสาขาวิชาชีพทางธุรกิจ มีความคิดเห็นเชิงบวกมากที่สุด รองลงมาคือวิชารวม ในขณะที่สาขาวิชาทางวิชาการ/วิชาเลือก มีความคิดเห็นครูมีความคิดเห็นเชิงบวกต่อคุณลักษณะความคิดเห็นเชิงบวกมากกว่าครูมีค่าเฉลี่ยรวม 3.61 แสดงให้เห็นว่านักการศึกษาสนับสนุนคุณลักษณะศึกษา โดยเน้นว่าคุณลักษณะศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นในโรงเรียน และมีผลต่อการปรับปรุงพฤติกรรมคุณลักษณะศึกษาเป็นโปรแกรมที่มีประสิทธิภาพในโรงเรียน ทั้งครูและผู้บริหาร รู้สึกว่า หลักสูตรมีความพอเพียง บทเรียนตรงประเด็นและครูอุทิศตนในการสอนคุณลักษณะศึกษา

เฮเธอร์ (Hether, 2001 : 209, อ้างถึงใน ธิดา เลิศพรประสพโชค, 2547 : 64) ได้วิจัยเรื่อง เหตุผลทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจากพื้นฐานการศึกษาที่หลากหลาย ประเด็นปัญหาที่ว่า การจัดการศึกษาของโรงเรียนวอลดอล์ฟ ส่งผลต่อการพัฒนาทางจริยธรรมของนักเรียนอย่างไร งานวิจัยนี้จัดทำในระหว่างที่มีข้อมูลความตกต่ำในด้านจริยธรรมของนักเรียน ทั้งยังมีความไม่เห็นด้วยกับวิธีการที่จะแก้ไขที่กำลังดำเนินการอยู่ โรงเรียนวอลดอล์ฟ เป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียงในด้านการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน แต่โรงเรียนยังไม่มีผลงานวิจัยในเรื่องนี้ยืนยันใน ความมีประสิทธิภาพของการพัฒนาการด้านจริยธรรมของนักเรียน การวิจัยนี้ พบว่า นักเรียนของ

โรงเรียนวอลคอล์ฟ มีคะแนนด้านจริยธรรมสูงกว่านักเรียนโรงเรียนอื่นที่มีการสอนคุณธรรมทางศาสนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเป็นอย่างเดียวกันกับนักเรียนที่จบจากวิทยาลัยอื่น จากข้อมูลการวิจัยคะแนนทดสอบเหตุผลทางจริยธรรม จะไม่มีความแตกต่างกันระหว่างนักเรียนหญิงและนักเรียนชาย การพัฒนาทางจริยธรรมนักเรียนมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับความคิดในการพัฒนาจริยธรรมของโรงเรียนวอลคอล์ฟ สเตนเนอร์ ผลการวิจัยในเรื่องนี้คือ มีการอภิปรายในประเด็นการนำผลการวิจัยของโรงเรียน วอลคอล์ฟ เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมไปใช้ในโรงเรียนต่างๆที่มีสภาพแตกต่างจากโรงเรียนในเมืองวอลคอล์ฟ โดยมีการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ในโรงเรียนที่นำวิธีการนี้ไปใช้ เช่น มีการขยายกลุ่มตัวอย่าง มีการนิยามศัพท์ การดำเนินการวิจัยใหม่ รวมทั้งพิจารณาคุณลักษณะของครอบครัวนักเรียน ตัวแปร และมีการทดสอบความเชื่อมโยงระหว่างคุณธรรมจริยธรรม ความนับถือตนเอง และจิตสำนึกในด้านจริยธรรมของนักเรียนอีกด้วย

กล่าวโดยสรุป คุณธรรมจริยธรรมมีความหมายใกล้เคียงกัน และนักวิชาการมักใช้สองคำนี้ในความหมายนัยเดียวกัน คำว่าคุณธรรม มีความหมายถึงคุณสมบัติที่ถูกต้องดีงาม แสดงถึงคุณลักษณะของบุคคลที่อาจเกี่ยวข้องหรือไม่เกี่ยวข้องกันกับจริยธรรมก็ได้ ในขณะที่คำว่าจริยธรรมเป็นกรอบหรือหลักประพฤติปฏิบัติของคน หรือกลุ่มบุคคลที่สอดคล้องกับมาตรฐานที่ถูกต้อง มาตรฐานที่ดีงามอันเป็นที่ยอมรับของสังคม เมื่อใช้คำว่า คุณธรรมร่วมกับคำว่าจริยธรรม จึงได้คำว่า คุณธรรมจริยธรรม (moral virtues) ซึ่งมีความหมายว่า การประพฤติปฏิบัติที่เป็นความดีงาม และถูกต้องตามมาตรฐานอันเป็นที่ยอมรับของสังคม หรือมีความหมายว่าคุณธรรมตามกรอบจริยธรรม ดังนั้นการที่บุคคลที่สังคมให้การยอมรับว่าเป็นคนมีคุณธรรมจริยธรรมจึงเป็นคนที่มีความประพฤติปฏิบัติที่เป็นความดีงาม และถูกต้องตามมาตรฐานอันเป็นที่ยอมรับของสังคม และถือว่าเป็นคนดีของสังคม ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเยาวชนไทยและของคนไทยทุกคน สังคมไทยทั้งปัจจุบันและอนาคต